

**POROČILO EVROPSKE KOMISIJE
PROTI RASIZMU IN NESTRPNOSTI
O SLOVENIJI****(četrta faza spremljanja)**

Sprejeto: 17. junija 2014

Objavljeno: 16. septembra 2014

ECRI Secretariat
Directorate General II - Democracy
Council of Europe
F-67075 STRASBOURG Cedex
Tel.: + 33 (0) 390 21 46 62
Fax: + 33 (0) 388 41 39 87
E-mail: ecri@coe.int

www.coe.int/ecri

**POROČILO EVROPSKE KOMISIJE
PROTI RASIZMU IN NESTRPNOSTI O
SLOVENIJI
(četrta faza spremljanja)**

Sprejeto: 17. junija 2014

Objavljeno: 16. septembra 2014

Prosimo, upoštevajte, da je ta dokument prevod. V primeru dvoma upoštevajte izvirni različici v angleščini in francoščini.

VSEBINA

UVOD	7
POVZETEK	9
UGOTOVITVE IN PRIPOROČILA	11
I. OBSTOJ IN IZVAJANJE ZAKONSKIH DOLOČB	11
MEDNARODNI PRAVNI INSTRUMENTI.....	11
USTAVNE DOLOČBE	11
DOLOČBE KAZENSKEGA PRAVA	12
DOLOČBE CIVILNEGA IN UPRAVNEGA PRAVA	14
ORGANI ZA PREPREČEVANJE RAZLIKOVANJA IN DRUGE INSTITUCIJE	16
II. RAZLIKOVANJE NA RAZLIČNIH PODROČJIH	18
ZAPOSLOVANJE.....	18
IZOBRAZBA	19
NASTANITEV IN DRUGE STORITVE	20
ZDRAVJE	20
III. RASISTIČNO NASILJE	21
IV. RASIZEM V JAVNEM DISKURZU	21
MEDIJI, VKLJUČNO Z INTERNETOM	21
JAVNO MNENJE IN POLITIČNI DISKURZ	22
V. RANLJIVE/CILJNE SKUPINE	23
ROMI.....	23
„IZBRISANI“	30
MANJŠINSKE SKUPINE NARODOV NEKDANJE JUGOSLAVIJE	32
MUSLIMANI	33
JUDJE.....	34
PROSILCI ZA AZIL IN BEGUNCI	34
VI. VEDENJE USLUŽBENCEV ORGANOV PREGONA	37
VII. IZOBRAŽEVANJE IN OSVEŠČANJE	39
VIII. SPREMLJANJE RASIZMA IN RASNE DISKRIMINACIJE	39
PRIPOROČILA IZ VMESNEGA SPREMLJANJA	41
VIRI IN LITERATURA	43

Uvod

Evropsko komisijo proti rasizmu in nestrpnosti (ECRI) je ustanovil Svet Evrope. To je neodvisni organ za spremljanje človekovih pravic, ki je specializiran za vprašanja, povezana z rasizmom in nestrpnostjo. Sestavljajo ga neodvisni in nepristranski člani, ki so imenovani na podlagi svoje moralne avtoritete in priznanega znanja ter izkušenj pri obravnavanju rasizma, sovraštva do tujcev, antisemitizma in nestrpnosti.

ECRI v okviru svoje statutarne dejavnosti opravlja nadzor po posameznih državah, s katerim v vsaki od držav članic preverja stanje z vidika rasizma in nestrpnosti ter pripravi priporočila in predloge za rešitev ugotovljenih težav.

ECRI s pristopom po posameznih državah vse države članice Sveta Evrope obravnava enakopravno. Delo poteka v 5-letnih krogih in zajema 9–10 držav letno. Poročila prvega kroga so bila zaključena ob koncu leta 1998, poročila iz drugega kroga ob koncu leta 2002 in poročila iz tretjega kroga ob koncu leta 2007. Delo na četrtem krogu poročil se je začelo januarja 2008.

Delovne metode za pripravo poročil zajemajo analizo dokumentov, kontaktni obisk v zadevni državi in nato zaupen pogovor z nacionalnimi organi.

Poročila ECRI niso rezultat spraševanja ali pričevanja. So analize, izdelane na podlagi obsežnih informacij, zbranih iz številnih virov. Študije dokumentov temeljijo na velikem številu nacionalnih in mednarodnih pisnih virov. Obiski na terenu omogočajo neposredno srečanje z zadevnimi krogi (vladnimi in nevladnimi) z namenom pridobiti podrobne informacije. Postopek zaupnega pogovora z nacionalnimi organi slednjim omogoča, da po potrebi podajo komentarje na osnutek poročila, če želijo popraviti morebitne napačne podatke, ki bi jih poročilo vsebovalo. Ob koncu dialoga lahko nacionalni organi, če tako želijo, zahtevajo, da se njihova stališča priložijo h končnemu poročilu ECRI.

Poročila četrtega kroga po posameznih državah so osredotočena na izvajanje in ocenjevanje. Preverjajo, v kolikšni meri so bila upoštevana glavna priporočila ECRI iz prejšnjih poročil, ter vključujejo oceno izvajane politike in izvedenih ukrepov. Poročila prav tako vsebujejo analizo aktualnega razvoja v zadevni državi.

Za posebna priporočila, ki so izbrana iz priporočil četrtega kroga, se zahteva prioriteta izvedba. ECRI bo najpozneje v dveh letih po objavi tega poročila sprejela postopek vmesnega spremljanja razvoja z vidika teh posebnih priporočil.

Pričujoče poročilo je ECRI pripravila na lastno odgovornost. Predstavlja stanje, kakršno je bilo na dan 4. decembra 2013, in ne zajema razvoja dogodkov po tem datumu. Spremembe, nastale po tem datumu, niso upoštevane v analizi niti v sklepnih ugotovitvah in predlogih, ki jih je podala ECRI.

POVZETEK

Slovenija je od objave tretjega poročila ECRI o Sloveniji, 13. februarja 2007, naredila napredek na številnih področjih, ki jih je poročilo obravnavalo.

Slovenija je 7. julija 2010 ratificirala Protokol št. 12 k Evropski konvenciji o človekovih pravicah. Leta 2008 je začel veljati nov Kazenski zakonik, v katerem so bile razširjene nekatere določbe, povezane z bojem proti rasizmu in rasnemu razlikovanju.

Narejeni so bili pomembni koraki za izboljšanje položaja Romov. Marca 2007 je bil sprejet Zakon o romski skupnosti, ki obsežno naslavlja potrebe te skupine. Vlada je prav tako sprejela Nacionalni program ukrepov za Rome za obdobje 2010–2015. Vsi Romi imajo zaradi številnih strategij in projektov dostop do vrtca, potekajo izobraževanja za romske pomočnike in ustanovljena je bila mreža šol, ki zagotavljajo izobrazbo romskim učencem ter učiteljem omogočajo izmenjavo izkušenj in dobre prakse. Pripravljenih je bilo več zaposlitvenih projektov in projektov za javna dela, namenjenih Romom.

Zakonodaja, ki je bila sprejeta v letih 2009 in 2010, je „izbrisanim“ zagotovila možnost, da ponovno pridobijo stalno prebivališče, tako da v roku treh let vložijo prošnjo za dovoljenje za stalno prebivanje. Oblasti so po sodbi Evropskega sodišča za človekove pravice, ki je potrdila kršitve v primeru Kurić in drugi proti Sloveniji, sprejele predlog zakona o odškodninski shemi za „izbrisane“.

Leta 2007 je bila ustanovljena slovenska prijavnica točka „Spletno Oko“, kjer je mogoče anonimno prijaviti nezakonite vsebine na spletu, vključno z rasističnim sovražnim govorom.

Predhodni policijski postopek, v skladu s katerim je bila mejni policiji prepuščena odločitev o tem, ali lahko osebe, ki so prestopile mejo, zaprosijo za azil ali ne, je bil odpravljen. Začela so se izobraževanja za policiste o zavedanju o stereotipih in predsodkih ter preprečevanju razlikovanja v večkulturni skupnosti.

ECRI pozdravlja takšen pozitiven razvoj v Sloveniji. Nekatera področja so kljub doseženemu napredu še naprej skrb vzbujajoča.

Zakon o uresničevanju načela enakega obravnavanja ne prinaša rezultatov. Rasno razlikovanje do zdaj še ni bilo ugotovljeno v nobenem primeru. Zagovorniku načela enakosti primanjkuje organizacijska in proračunska neodvisnost, ki sta potrebni za delovanje urada, ki skrbi za enake možnosti.

Povečal se je obseg sovražnega govora na spletu, ki je usmerjen predvsem proti Romom, skupnosti LGBT in muslimanom. Rasistična in ksenofobična retorika političnih osebnosti je pogosto spregledana.

Razlikovanje Romov je še vedno vesplošno prisotno. Večina Romov še vedno živi v naseljih, ki so izolirana od preostale družbe, in sicer v pogojih precej pod pragom revščine. Javna komunalna infrastruktura ni zadostna ali ne obstaja, v nekaterih naseljih ali v njihovi bližini ni zagotovljena oskrba s pitno vodo.

V skladu z nedavnimi spremembami Zakona o mednarodni zaščiti je bila odpravljena pravica prosilcev za azil do pravne pomoči na prvi stopnji (pred Sektorjem za azil Ministrstva za notranje zadeve), ki jo financira država (tudi za mladoletnike) ter finančna pomoč prosilcev za azil, ki niso nastanjeni v azilnem domu, se je zmanjšala za polovico. Socialna stanovanja so na voljo zgolj slovenskim državljanom, begunci do njih niso upravičeni.

Ne obstaja organ, neodvisen od policije in organov pregona, za preiskovanje neprimerne vedenja policije, vključno z rasističnim ali rasno diskriminatornim vedenjem.

V Sloveniji ni zbiranja razčlenjenih podatkov o enakosti.

ECRI v tem poročilu od slovenskih oblasti zahteva nadaljnje ukrepanje na številnih področjih. V okviru tega podaja številna priporočila, vključno z naslednjimi.

Slovenski organi naj sprejmejo določbo kazenskega prava, ki izrecno opredeljuje rasistično motiviranost kot oteževalno okoliščino za katero koli kaznivo dejanje. Prav tako naj pregledajo Zakon o uresničevanju načela enakega obravnavanja in zagotovijo, da bo deloval kot učinkovita in obsežna protidiskriminacijska zakonodaja. Z vsemi vpletenimi stranmi je treba poiskati ustrezen rešitev, ki bo omogočala, da čim prej začne delovati povsem neodvisen specializiran državni organ, ki se bo boril proti razlikovanju, vključno z rasnim razlikovanjem^{1*}.

Politike je treba spodbujati k javnemu in odločnemu zavzemanju proti rasističnim in ksenofobičnim nazorom, tudi če ti izvirajo iz njihovih lastnih vrst. Za poslance bi moral veljati kodeks vedenja, ki izrecno prepoveduje rasistično ali ksenofobično izražanje, pri čemer se je treba intenzivno zavzemati za njegovo upoštevanje.

Oblasti bi morale poleg tega nemudoma ukrepati in zagotoviti, da bodo imeli vsi Romi dostop do pitne vode v svojih naseljih ali njihovi neposredni bližini, kjer to še vedno predstavlja težavo^{*}. Prav tako bi morali s predstavniki različnih romskih skupnosti poiskati najboljšo možno rešitev glede sestave in funkcij, ki bi omogočale učinkovito delovanje Sveta romske skupnosti.

Poiskati je treba ustrezen in pravično rešitev za povračilo škode „izbrisanim“ v skladu z zahtevo Evropskega sodišča za človekove pravice in urediti pravni status vseh „izbranih“, ki želijo pridobiti slovensko državljanstvo ali stalno prebivališče v Sloveniji^{*}. Potrebni so ukrepi za pozitivno podobo „izbranih“ kot žrtev kršitve človekovih pravic, pri čemer je treba zagotoviti, da bo javnost razumela potrebo po nadomestilu.

Prosilcem za azil bi morala biti na voljo brezplačna pravna pomoč od samega začetka postopkov za pridobitev azila, prosilcem za azil, ki niso nastanjeni v azilnem domu, pa je treba ponovno zagotoviti polno finančno pomoč. Dodatno je treba vsem, ki zakonito prebivajo v Sloveniji ne glede na njihovo državljanstvo, vključno z osebami pod mednarodno zaščito, zagotoviti dostop do socialnih stanovanj.

Ustanoviti je treba organ, neodvisen od policijskih organov in organov pregona, za preiskovanje neprimerne vedenja policije, vključno z rasističnim ali rasno diskriminatornim vedenjem.

Zbirati je treba razčlenjene podatke o enakosti s spoštovanjem načela zaupnosti, informiranega soglasja in prostovoljne samoidentifikacije z namenom boja proti rasnemu razlikovanju.

^{1*}ECRI bo najpozneje v dveh letih po objavi tega poročila sprejela postopek vmesnega spremljanja razvoja na področju priporočil iz tega odstavka.

UGOTOVITVE IN PRIPOROČILA

I. Obstoj in izvajanje zakonskih določb

Mednarodni pravni instrumenti

1. ECRI v svojem tretjem poročilu močno priporoča, da slovenske oblasti čim prej ratificirajo Protokol št. 12 k Evropski konvenciji o človekovih pravicah (EKČP). Ponovno je priporočila, da naj ratificirajo Evropsko konvencijo o državljanstvu, Konvencijo o udeležbi tujcev v javnem življenju na lokalni ravni ter Mednarodno konvencijo o pravnem statusu vseh delavcev migrantov in članov njihovih družin.
2. ECRI z veseljem ugotavlja, da je Slovenija 7. julija 2010 ratificirala Protokol št. 12 k EKČP, ki je začel veljati 1. novembra 2010 (glejte 5. odstavek v nadaljevanju). Kljub temu ECRI obžaluje, da je bilo doseženega malo napredka na področju zgoraj omenjenih konvencij. Evropska konvencija o državljanstvu še vedno ni podpisana ali ratificirana. Konvencija o udeležbi tujcev v javnem življenju na lokalni ravni je bila podpisana 23. novembra 2006, vendar še ni bila ratificirana. Oblasti so poročale o nekaj težavah s konceptom „običajnega prebivališča“ (kot je uporabljeno v 6. členu o pravici tujcev, ki imajo običajno prebivališče, da volijo in kandidirajo na lokalnih volitvah). Kljub temu so bile optimistične, da bo težavo mogoče rešiti z načrtovanimi spremembami Zakona o stalnem prebivališču. Slovenija prav tako še ni ratificirala Mednarodne konvencije o pravnem statusu vseh delavcev migrantov in članov njihovih družin v skladu z odločitvami vseh držav članic EU glede tega instrumenta. ECRI kljub dejstvu, da je trenutno v Sloveniji zelo malo delavcev migrantov, meni, da bi z ratificiranjem te konvencije pomagali zaščiti migrante pred izkoriščanjem in ksenofobijo.
3. ECRI ponovno poudarja svoje priporočilo, naj slovenski organi podpišejo in ratificirajo Evropsko konvencijo o državljanstvu in ratificirajo Konvencijo o udeležbi tujcev v javnem življenju na lokalni ravni ter Mednarodno konvencijo o pravnem statusu vseh delavcev migrantov in članov njihovih družin.

Ustavne določbe

4. ECRI je v svojem tretjem poročilu povabila oblasti, da razmislijo o krepitvi varstva proti rasizmu¹ in rasnemu razlikovanju², ki ga zagotavlja slovenska ustava.
5. Kot je navedeno v tretjem poročilu ECRI, Ustava vsebuje varovala proti razlikovanju, ki so omejena na razlikovanje v zvezi s človekovimi pravicami in temeljnimi svoboščinami in ne v zvezi s pravicami, ki jih zagotavlja zakon. Vendar je Slovenija, kot je navedeno zgoraj, v tem času ratificirala Protokol št. 12 k EKČP, ki določa splošno prepoved razlikovanja. Mednarodna pogodba (vključno s protokolom), ki je bila ratificirana in objavljena, v skladu s slovenskim pravnim sistemom nemudoma postane zavezujoča v okviru nacionalne zakonodaje, zato se lahko domača sodišča neposredno sklicujejo nanjo in jo upoštevajo. Poleg tega imajo takšne pogodbe večjo pravno moč kot zakoni, sprejeti v parlamentu, in sekundarna zakonodaja. ECRI v skladu s tem pozdravlja ta razvoj, ki bi lahko prinesel znaten napredek v boju proti rasizmu in rasnemu razlikovanju.

¹ V skladu s Splošnopoličnim priporočilom ECRI št. 7 o nacionalni zakonodaji za boj proti rasizmu in rasnemu razlikovanju je rasizem prepričanje, da lastnosti, kot so „rasa“, barva kože, jezik, vera, narodnost ali narodnostno ali etnično poreklo upravičujejo zaničevanje osebe ali skupine oseb ali upravičujejo prepričanje v superiornost osebe ali skupine oseb.

² V skladu s Splošnopoličnim priporočilom ECRI št. 7 je rasno razlikovanje kakršno koli drugačno obravnavanje zaradi „rase“, barve kože, jezika, vere, narodnosti ali narodnostnega ali etničnega porekla, ki nima cilja in ni upravičeno.

Določbe kazenskega prava

6. ECRI v tretjem poročilu priporoča, naj slovenski organi sprejmejo ukrepe za boljše izvajanje veljavnih določb kazenskega prava proti rasizmu in rasnemu razlikovanju, predvsem pa da izboljšajo odzivanje kazenskopravnega sistema na rasno motivirana kazniva dejanja.
7. ECRI ugotavlja, da je 1. novembra 2008 začel veljati nov Kazenski zakonik. 131. člen³ o kršitvi pravice do enakopravnosti navaja, da se kdor zaradi razlike v narodnosti, rasi, barvi, veroizpovedi, etnični pripadnosti, spolu, jeziku, političnem ali drugačnem prepričanju, spolni usmerjenosti, premoženjskem stanju, rojstvu, genetski dediščini, izobrazbi, družbenem položaju ali kakšni drugi okoliščini prikrajša koga za katero izmed človekovih pravic ali temeljnih svoboščin, ki so priznane od mednarodne skupnosti ali določene z ustavo ali zakonom, ali mu takšno pravico ali svoboščino omeji ali kdor na podlagi takšnega razlikovanja komu da kakšno posebno pravico ali ugodnost, kaznuje z denarno kaznijo ali z zaporom do enega leta.
8. 297. člen⁴, ki sedaj govori o javnem spodbujanju sovraštva, nasilja ali nestrpnosti, je bil razširjen. Nova določba določa, da se kdor javno spodbuja ali razpihuje narodnostno, rasno, versko ali drugo sovraštvo, razdor ali nestrpnost, ali spodbuja k drugi neenakopravnosti zaradi telesnih ali duševnih pomanjkljivosti ali spolne usmerjenosti, kaznuje z zaporom do dveh let. Isti člen sedaj prepoveduje tudi zanikanje, zmanjševanje pomena ali zagovarjanje genocida, holokavsta, hudodelstva zoper človečnost in vojnega hudodelstva. Če zgoraj navedena dejanja stori uradna oseba z zlorabo uradnega položaja ali pravic, se kaznuje z zaporom do petih let. V skladu s tem členom so uredniki kazensko odgovorni, če je kaznivo dejanje storjeno z objavo v sredstvih javnega obveščanja.
9. ECRI pozdravlja zgoraj omenjene nove določbe, za katere meni, da so ključnega pomena za boj proti rasizmu in rasnemu razlikovanju. Istočasno ugotavlja, da z izjemo splošne določbe v 3. odstavku 298. člena (vodenje skupine, ki je storila nasilje proti ljudem, uničila ali poškodovala premoženje) ne obstaja določba, ki bi prepovedovala vodenje skupine, ki zagovarja rasizem, kot je to določeno s Splošnopoličnim priporočilom št. 7 o nacionalni zakonodaji proti rasizmu in rasnemu razlikovanju (odstavek 18 g).
10. ECRI priporoča, naj slovenski organi razširijo določbe Kazenskega zakonika proti rasizmu in rasnemu razlikovanju, tako da vključijo določbo, ki posebej prepoveduje sestavo ali vodenje skupine, ki spodbuja rasizem.
11. ECRI je v svojem tretjem poročilu močno priporočila, naj slovenski organi sprejmejo določbo kazenskega prava, ki izrecno opredeljuje rasistično motiviranost kot posebno oteževalno okoliščino.
12. ECRI ugotavlja, da je strožja kazen zaradi rasistične motiviranosti posebej predvidena zgolj za eno kaznivo dejanje. 3. odstavek 116. člena predvideva strožjo kazen, če je umor storjen „zaradi kršitve enakopravnosti“ (zaporna kazen najmanj 15 let), kot je določeno v 131. členu (glejte 7. odstavek zgoraj). 49. člen poleg tega vsebuje splošno določbo, da sodišče upošteva vse okoliščine, vključno z nagibi, iz katerih je bilo dejanje storjeno, „ki vplivajo na to, ali naj bo kazen manjša ali večja (olajševalne in oteževalne okoliščine)“. Oblasti so izjavile, da ne načrtujejo sprememb trenutnega sistema. ECRI obžaluje, da oblasti niso

³V starem zakoniku je to navajal 141. člen. Prejšnji zakonik predvsem ni vseboval povezave s spolno usmerjenostjo.

⁴V starem zakoniku je to navajal 300. člen.

izkoristile priložnosti pri pripravi novega Kazenskega zakonika, da bi vključile določbo, ki bi rasistično motiviranost posebej obravnavala kot oteževalno okoliščino za vsa kazniva dejanja. Meni, da je takšen dodaten element, ki zagotavlja, da so sankcije učinkovite, sorazmerne in odvračilne, ključen za boj proti rasizmu in rasnemu razlikovanju ter se ponovno navezuje na svoje Splošnopolitično priporočilo št. 7 (predvsem na 21. odstavek).

13. ECRI ponovno poudarja svoje priporočilo, naj oblasti sprejmejo določbo kazenskega prava, ki izrecno opredeljuje rasistično motiviranost kot oteževalno okoliščino za katero koli kaznivo dejanje.

14. ECRI je v svojem tretjem poročilu priporočila, naj slovenski organi sprejmejo ukrepe za krepitev zavedanja potencialnih žrtev rasizma in rasnega razlikovanja o njihovih pravicah in veljavni zakonodaji ter da jih spodbudijo k predložitvi pritožb.

15. ECRI nima informacij, da bi oblasti ukrepale v skladu s priporočilom, ki je po mnenju ECRI še vedno relevantno.

- *Podatki o uporabi določb kazenskega prava*

16. ECRI je v svojem tretjem poročilu priporočila, naj slovenski organi sprejmejo ukrepe, s katerimi bodo nadzorovali pogostost rasno motiviranih prestopkov in primerov rasizma v Sloveniji in kako se nanje odziva sistem kazenskega prava (policija, organi državnega tožilstva in sodišča). Prav tako je spodbudila oblasti, da zberejo dostopne in točne podatke o uporabi določb kazenskega, civilnega in upravnega prava, ki veljajo za preprečevanje rasizma in rasnega razlikovanja ter obsegajo število in vrsto vloženih pritožb, izvedenih preiskav in njihovih rezultatov, vloženih tožb, kakor tudi izročenih sklepov in/ali dodeljenih povračil ali nadomestil za škodo.

17. Slovenija v skladu s poročilom OVSE za leto 2009 o kaznivih dejanjih iz sovraštva na območju OVSE zbira določene podatke o kaznivih dejanjih iz sovraštva, pri čemer so za zbiranje v prvi vrsti odgovorni organi pregona in Ministrstvo za pravosodje. Podatke objavlja policija v letnih in polletnih poročilih. ECRI kljub temu ugotavlja, da podatki o narodnosti in etnični pripadnosti žrtev niso beleženi, prav tako niso beleženi posebni motivi za kazniva dejanja, povezana s kršenjem enakopravnosti ali javnim spodbujanjem sovraštva, nasilja ali nestrpnosti. Oblasti so izjavile, da beleženje posebnih motivov ne bi bilo koristno in bi v majhni državi, kot je Slovenija, lahko celo omogočilo identificiranje oseb na podlagi meril, kot sta veroizpoved in spolna usmerjenost. Po mnenju ECRI pa je beleženje posebnih motivov za kazniva dejanja diskriminacije in spodbujanja sovraštva pomembno, da se v državi določi vzrok in obseg kaznivih dejanj iz sovraštva in se ustrezno ukrepa.

18. ECRI priporoča beleženje posebnih motivov za kazniva dejanja kršenja enakopravnosti in javnega spodbujanja sovraštva, nasilja ali nestrpnosti.

19. ECRI na podlagi podatkov, ki so jih posredovale oblasti, ugotavlja, da so določbe Kazenskega zakonika glede rasizma in rasnega razlikovanja zelo redko uporabljene. Po 131. členu (kršenje pravice do enakopravnosti) je bila v letu 2007 ena obsodba, v letu 2011 pa tri. Od takrat ni bilo dodatnih obtožb. Po 297. členu (javno spodbujanje sovraštva, nasilja ali nestrpnosti) so bile leta 2010 obtožene štiri osebe, od teh je bila ena obsojena. V letu 2011 je bilo 44 preiskav, pri čemer je bilo 11 oseb obtoženih in osem obsojenih. V letu 2012 je bilo v 31 preiskavah obtoženih 13 oseb, sodbe pa še niso znane. Predpostavlja se, da so takšni podatki posledica strpne in miroljubne družbe v Sloveniji (prav tako glejte 64. odstavek). ECRI meni, da lahko pomenijo tudi, da žrtve ne prijavijo

rasističnih dogodkov ali da pristojni takšnih dogodkov ne beležijo in obravnavajo (glejte 65. odstavek).

- *Izobraževanje oseb, vključenih v kazenskopravni sistem*
20. ECRI je v tretjem poročilu priporočila, naj slovenski organi okrepijo prizadevanja, s katerimi bodo zagotovili, da bodo vsi, ki so vključeni v kazenskopravni sistem, od pravnikov do policije, tožilcev in sodišč, razpolagali s temeljitim poznavanjem veljavnih določb proti rasizmu in rasnemu razlikovanju, da bodo usposobljeni za prepoznavanje in obravnavanje rasistično motiviranih kaznivih dejanj in da se bodo v celoti zavedali potrebe po dejavnem in doslednem boju proti vsakršnim izrazom tega pojava.
 21. Center za izobraževanje v pravosodju Ministrstva za pravosodje je odgovoren za nenehno usposabljanje sodnikov, tožilcev, odvetnikov in drugih zaposlenih na sodišču. ECRI je bila obveščena, da je Center za izobraževanje v pravosodju od leta 2008, ko je začel veljati nov Kazenski zakonik, pripravil podrobna izobraževanja o določbah glede diskriminacije v letih 2010 in 2011. Poleg tega je bilo občasno organizirano prostovoljno izobraževanje s tega področja.
 22. Oblasti so obvestile ECRI, da je bil leta 2007 uveden izobraževalni program proti razlikovanju, namenjen policiji. V sklopu izobraževanja so bili poudarjeni zadevni mednarodni pravni instrumenti ter prepoznavanje kulturnih, etničnih in drugih značilnosti različnih skupin in skupnosti. Policijska akademija je izvedla projekte za povečanje pozornosti policije na človekove pravice. Policisti so prejeli brošure z ilustracijami in nasveti, kako se vesti v večetnični družbi, s posebnim poudarkom na odnosih z romsko skupnostjo. Od leta 2009 poteka izobraževalni program z naslovom „Zavedanje o stereotipih in predsodkih ter preprečevanje razlikovanja v večkulturni skupnosti“. Udeleženci pridobijo veščine, ki so potrebne za prepoznavanje in razumevanje različnih oblik razlikovanja, ter ustrezno znanje, ki ga potrebujejo za stik z osebami, ki so marginalizirane ali socialno izključene zaradi svojega porekla, načina življenja ali usmerjenosti (spolne, verske ali politične). Izobraževanje je namenjeno policistom, ki so dejavni na etnično ali kulturno heterogenih področjih. Poleg tega so tečajji na voljo v različnih jezikih, vključno z italijanščino, madžarščino in romščino (glejte tudi 174. odstavek).

Določbe civilnega in upravnega prava

23. ECRI je v svojem tretjem poročilu spodbudila slovenske organe pri njihovem prizadevanju, da z določbami civilnega in upravnega prava zagotovijo ustrezno zaščito proti razlikovanju, in priporočila, da še naprej preverjajo obstoječe določbe proti rasnemu razlikovanju. ECRI je oblasti opozorila na Splošnopolično priporočilo št. 7, in sicer predvsem z vidika: potrebe po zaščiti posameznikov pred razlikovanjem zaradi državljanstva; področij, ki jih mora pokrivati zakonodaja za preprečevanje razlikovanja; potrebe, da je naloga javnih organov zavzemanje za enakopravnost in preprečevanje razlikovanja pri opravljanju svojih funkcij. ECRI je oblastem tudi priporočila, naj okrepijo prizadevanja za osveščanje širše javnosti, skupin, podvrženih razlikovanju, pravnih krogov in drugih strateških partnerjev o okviru veljavne civilne in upravne zakonodaje proti razlikovanju.
24. Kot je bilo omenjeno v tretjem poročilu ECRI, je Zakon o uresničevanju načela enakega obravnavanja (ZUNEO), s spremembami iz junija 2007, krovni zakon proti razlikovanju. Ta v nacionalno zakonodajo prenaša Direktivo Sveta Evropske unije 2000/43/ES z dne 29. junija 2000 o izvajanju načela enakega obravnavanja oseb ne glede na raso ali narodnost in Direktivo Sveta Evropske unije z dne 27. novembra 2000 o splošnih okvirih enakega obravnavanja pri zaposlovanju in

delu. Zakon določa „osebne okoliščine“ in področja, kjer je enako obravnavanje zagotovljeno in razlikovanje prepovedano. Osebne okoliščine vključujejo spol, državljanstvo, raso ali etnično poreklo, veroizpoved ali prepričanje, invalidnost, starost in spolno usmerjenost. Razlikovalni zakoni so prepovedani na vseh področjih družbenega življenja, predvsem na področju zaposlovanja, strokovnega in poklicnega izobraževanja in usposabljanja, socialne zaščite, vključno s socialnim varstvom in zdravstvenim varstvom, šolskega sistema in dostopa do dobrin in storitev, ki so na voljo javnosti, vključno s stanovanjskim področjem. ECRI z zadovoljstvom ugotavlja, da je bilo državljanstvo vključeno na seznam razlogov za razlikovanje. Vendar pa ugotavlja, da v seznam ni vključen jezik, ki je opredeljen v Splošnopoličnem priporočilu št. 7. Ker seznam ni popoln, je jezik kljub temu mogoče škodovati za razlog.

25. Zakon prepoveduje posredno in neposredno razlikovanje, viktimizacijo in vse oblike nadlegovanja. Zagotavlja posebne ukrepe (pozitivni in spodbujevalni ukrepi), ki dajejo prednost ali posebne ugodnosti osebam v slabšem položaju. V skladu z 11. členom mora primere domnevne kršitve prepovedi razlikovanja obravnavati zagovornik načela enakosti (v nadaljevanju zagovornik). Obravnave so neformalne in brezplačne. Navadno so zaključene s pisnim mnenjem, v katerem zagovornik navede svoje ugotovitve, opozori na morebitne nepravilnosti in poda priporočila, kako jih rešiti. Če kršitelj ne sodeluje ali ne odpravi ugotovljenih nepravilnosti, lahko zagovornik posreduje zadevo odgovornemu nadzornemu organu, ki lahko začne z uradnim postopkom obravnave delikta za določitev kazni. Osebe, ki so utrpеле razlikovanje, prav tako lahko sprožijo sodni in upravni postopek in so upravičene do nadomestila v skladu s splošnimi določbami o odškodninah. V takšnih obravnavah zakon določa delitev dokaznega bremena.
26. Čeprav je pohvalno, da zakon zagotavlja široko zaščito na vseh področjih vsakodnevnega življenja in vključuje odprt seznam razlogov, ki se nanašajo na razlikovanje, ECRI ugotavlja, da velja splošno strinjanje, tudi s strani oblasti, da zakon ni učinkovit. Razlog za to so predvsem pomanjkljivosti, opisane v naslednjem poglavju tega poročila o organih za preprečevanje razlikovanja in drugih institucijah – zagovornik načela enakosti (glejte 32.–35. odstavek). Pri tem je treba poudariti, da so obravnave pred zagovornikom zaključene zgolj s podanim mnenjem, ki ni pravno zavezujoče. Za izrek denarne kazni ali izplačilo nadomestila žrtvam razlikovanja je treba sprožiti pravni postopek. ECRI ni prepričana, da so postopki v primeru posredovanja primerov nadzornim organom lahko nepristranski in neodvisni, saj nadzorni organi sodijo pod okrilje ministrstev. Poleg tega za nekatera področja, kot sta visoko šolstvo in stanovanjsko področje, ni pristojnega nadzornega organa. Končno ECRI ugotavlja, da zakon ne določa vloge zagovornika v sodnih in upravnih postopkih.
27. ECRI ugotavlja, da število pritožb po ZUNEO vsako leto raste, vendar skupno število pritožb ostaja majhno. Leta 2010 je bilo zagovorniku posredovanih 60 pritožb o razlikovanju, to število je leta 2011 naraslo na 94. Med letoma 2006 in 2010 je bilo vloženih 24 pritožb glede rasnega razlikovanja, kar v povprečju pomeni pet pritožb na leto. Rasno razlikovanje do sedaj s strani zagovornika še ni bilo ugotovljeno v nobenem primeru.
28. Poleg tega se zdi, da je ZUNEO širši javnosti slabo poznan. Po podatkih iz poročila o Sloveniji za Agencijo Evropske unije za temeljne pravice (FRA)⁵ so ljudje v primeru razlikovanja še vedno slabo obveščeni o svojih pravicah in

⁵The impact of the Racial Equality Directive: survey of trade unions and employers in the Member States of the European Union, Slovenia, Andreja Poje, 2010.

možnostih. Navadno so v primeru razlikovanja uporabljeni drugi zakoni, kot je delovno pravo, ki nudijo boljšo zaščito in pravna sredstva.

29. ECRI priporoča, da oblasti pregledajo Zakon o uresničevanju načela enakega obravnavanja in zagotovijo, da bo deloval kot učinkovita in obsežna protidiskriminacijska zakonodaja. Predvsem naj zagotovijo neodvisen organ, ki bo podajal zavezujoče in izvršljive odločitve, s pravico sprožiti sodni postopek in v njem sodelovati. ECRI se navezuje na svoje Splošnopolitično priporočilo št. 2 o specializiranih organih za boj proti rasizmu, sovraštvu do tujcev, antisemitizmu in nestrpnosti na nacionalni ravni in št. 7 o nacionalni zakonodaji proti rasizmu in rasnemu razlikovanju.
30. ECRI ponovno poudarja svoje priporočilo, naj oblasti dvignejo raven zavedanja med pravnimi strokovnjaki in širšo javnostjo o veljavni civilni in upravni zakonodaji proti razlikovanju, vključno z rasnim razlikovanjem.

Organi za preprečevanje razlikovanja in druge institucije

- Zagovornik načela enakosti

31. ECRI je v svojem tretjem poročilu spodbudila oblasti pri njihovem prizadevanju, da zagotovijo ustrezno podporo pravnemu okviru proti rasnemu razlikovanju z institucionalnimi mehanizmi za spremljanje in pomoč pri izvajanju tega okvira ter spodbujanje raziskovanja in osveščanja na področju nediskriminacije in enakosti. Prav tako je priporočila, naj oblasti preverjajo status, pooblastila in naloge zagovornika načela enakosti, da zagotovijo, da bo žrtvam rasnega razlikovanja nudil kar najbolj učinkovito zaščito. ECRI je pozornost predvsem usmerila v potrebo, da je takšen organ neodvisen, in v pristojnosti, ki mu jih je treba dodeliti.
32. Zagovornik načela enakosti je slovenski organ za preprečevanje in odpravo razlikovanja na vseh področjih, vključno z rasnim razlikovanjem. Ustanovljen je bil v okviru Zakona o uresničevanju načela enakega obravnavanja (ZUNEO). Po dopolnilih v zakonu iz leta 2007 so bile pristojnosti zagovornika poleg obravnavanja pritožb o razlikovanju zaradi spola, etnične pripadnosti, rase ali etničnega porekla, veroizpovedi ali prepričanja, invalidnosti, starosti, spolne usmerjenosti ali drugih osebnih okoliščin, tako v javnem kot zasebnem življenju, razširjene na zagotavljanje splošnih informacij o enakosti, priporočil in nasvetov ter zagotavljanje pomoči žrtvam, vključno s pravnim svetovanjem v obravnava zaradi razlikovanja.
33. ECRI ugotavlja, da v povezavi z institucionalnim okvirjem in zmožnostjo zagovornika obstaja vrsta težav. Prvič, čeprav ZUNEO določa, da mora zagovornik svoje strokovno delo opravljati avtonomno, nepristransko in neodvisno, je očitno, da temu ni tako. Zagovornik je prvotno sodil pod okrilje Vladnega urada za enake možnosti. Aprila 2012 je bil urad priključen Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve. Zagovornik deluje sedaj v okviru ministrstva in ne kot samostojen urad, pri čemer ga imenuje vlada za določeno obdobje petih let. Nima pa organizacijske in proračunske neodvisnosti, ki sta potrebni za delovanje urada, ki skrbi za enake možnosti v skladu z zgoraj omenjeno direktivo Sveta EU 2000/43/ES⁶ ter Splošnopolitičnima priporočiloma ECRI št. 2 in 7. ECRI je bila obveščena, da je Slovenija decembra 2012 prejela opozorilo Equinet⁷, ki je podvomila o neodvisnem delovanju slovenskega Urada za enake možnosti. Če

⁶Direktiva Sveta 2000/43/ES z dne 29. junija 2000 o izvajanju načela enakega obravnavanja oseb ne glede na raso ali narodnost, 13. člen.

⁷ Evropska mreža nacionalnih organov za enakost.

Slovenija ne bo odpravila nepravilnosti, je mogoče sprožiti postopek zaradi neizpolnitve obveznosti.

34. Drugič, obveznosti zagovornika v celoti opravlja zgolj ena oseba brez zaposlenih, ki bi bili odgovorni za izvajanje nalog, čeprav ministrstvo zagotavlja določeno administrativno pomoč. Z vidika širokega področja nadzora, za katerega je odgovoren (glejte zgornje poglavje o ZUNEO), ne preseneča, da zagovornik dela s precejšnjimi zaostanki. Zagovornik je decembra 2010 vladi posredoval posebno poročilo, v katerem je sistem opisal kot kritično neučinkovit in nezdružljiv s številnimi mednarodnimi obveznostmi.
35. Oblasti, ki se popolnoma zavedajo perečih težav, so obvestile ECRI, da trenutno obravnavajo dve možni rešitvi. Prva je prenos delovnih nalog zagovornika na varuha človekovih pravic. Druga je ustanovitev povsem neodvisnega organa za boj proti razlikovanju, in sicer z izboljšanjem trenutnega urada zagovornika ali z ustanovitvijo povsem nove strukture. ECRI ugotavlja, da se mnenja glede boljše možnosti močno razlikujejo. Pri tem se navezuje na svoje Splošnopolitično priporočilo št. 2, v katerem določa alternativne oblike specializiranih organov (glejte 2. načelo v prilogi). ECRI meni, da je treba to vprašanje hitro rešiti.
36. ECRI poziva oblasti, naj z vsemi vpletenimi stranmi poiščejo ustrezen rešitev, ki bo omogočala, da čim prej začne delovati povsem neodvisen specializiran državni organ, ki se bo boril proti razlikovanju, vključno z rasnim razlikovanjem. Pri tem se navezuje na svoji Splošnopolitični priporočili št. 2 in 7, v katerih podaja nasvete o alternativnih oblikah specializiranih organov in celoten seznam obveznosti in aktivnosti, ki bi jih takšen organ moral opravljati.
37. ECRI poleg tega močno priporoča, da oblasti zagotovijo zadostno financiranje in zadostno število zaposlenih, da bo lahko organ za boj proti razlikovanju ustrezno deloval.
38. Končno, ECRI izreka pohvale trenutnemu zagovorniku za njegova prizadevanja za širjenje ključnih informacij o razlikovanju in pravnih sredstvih na posebni spletni strani, ki je bila novembra 2010 objavljena v 10 jezikih (slovenščini, bosanščini, srbščini, albanščini, francoščini, nemščini, angleščini, romščini, italijanščini in madžarščini). Spletna stran omogoča posredovanje pritožb zagovorniku prek spleta. Poleg tega je bil pripravljen letak z obrazcem za vložitev pritožbe, in sicer v 11 jezikih (zgoraj navedeni jeziki ter hrvaščina) ter v Braillovi pisavi.
 - *Varuh človekovih pravic*
39. ECRI je v svojem tretjem poročilu priporočila, naj slovenska oblast zagotovi, da bodo organi državne in javne uprave v vseh primerih upoštevali priporočila in ugotovitve varuha.
40. Varuhinja človekovih pravic vsako leto prejme majhno število pritožb o razlikovanju. Po podatkih iz njenega poročila za leto 2011 se je 49 od 2512 pritožb, ki so bile vložene tisto leto, nanašalo na razlikovanje (v primerjavi z 59 v letu 2010). 24 od teh pritožb je temeljilo na narodnosti ali etničnem poreklu.
41. Varuhinja je v svojem poročilu za leto 2009 poudarila pogosto neodzivnost oblasti na njene zahteve. Kljub temu je poudarila, da so bili nekateri predstavniki države pripravljeni na sodelovanje, predvsem policija. V skladu s poročilom varuhinje za leto 2011 sta se Ministrstvo za notranje zadeve in policija odzvala na njene zahteve in ugotovitve ter upoštevala njene predloge, kritike in priporočila.

II. Razlikovanje na različnih področjih

Zaposlovanje

42. ECRI je v svojem tretjem poročilu priporočila oblastem, naj okrepijo svoja prizadevanja za izboljšanje uporabe pravnih določb, ki veljajo proti rasnemu razlikovanju na področju zaposlovanja, predvsem tako, da predstavnike manjšinskih skupin obvestijo o možnosti vložitve pritožb ter jih k temu spodbudijo. ECRI je prav tako priporočila, naj oblasti začnejo raziskovati možne vzorce rasne diskriminacije pri zaposlovanju in izboljšajo položaj ranljivih skupin na trgu dela.
43. ECRI ugotavlja, da nov Kazenski zakonik vsebuje poglavje o delovnih razmerjih, vključno s 196. členom o kršitvi temeljnih pravic delavcev in 197. členom o šikaniranju na delovnem mestu, ki za spolno nadlegovanje, psihično nasilje, trpinčenje ali neenakopravno obravnavanje na delovnem mestu predvideva zaporno kazen do dveh let.
44. ECRI je bila obveščena, da zakonodaja na področju zaposlovanja, vključno z nedavnimi spremembami delovnega prava, zagotavlja dobro zaščito pred razlikovanjem, vključno z rasnim razlikovanjem, ter predvideva nadomestila. Kljub temu je število pritožb zaradi razlikovanja še naprej zelo majhno. Med letoma 2006 in 2010 je Inšpektorat za delo obravnaval le 45 pritožb zaradi razlikovanja iz kakršnega koli razloga. Po podatkih oblasti se je večina primerov nanašala na razlikovanje zaradi spola ali starosti in le redki primeri so temeljili na razlikovanju zaradi „rase“ ali etničnega porekla. Razlog za majhno število je, da so se zaposleni bali prijaviti razlikovanje zaradi strahu pred maščevanjem, čeprav je to prepovedano z zakonom, ali pa se niso zavedali, da so bili žrtev razlikovanja. Kaže, da je poznavanje značilnosti razlikovanja v širši javnosti precej slabo.
45. Oblasti so glede ozaveščanja na področju zaposlovanja obvestile ECRI, da je bil leta 2009 izveden projekt o upravljanju raznolikosti pri zaposlovanju. Sindikati in delodajalci so se udeležili izobraževanja o prednostih raznolikosti na trgu dela, škodljivih učinkih razlikovanja pri zaposlovanju in o načinih, kako prepoznati in izvesti ukrepe za preprečevanje razlikovanja ter povečati ozaveščenost žrtev. ECRI pozdravlja takšne projekte in spodbuja oblasti, naj z njimi nadaljujejo. Po drugi strani ECRI nima informacij o obstoju posebnih raziskav o možnih vzorcih rasnega razlikovanja na področju zaposlovanja.
46. ECRI glede ranljivih skupin ugotavlja, da so v skladu z Zakonom o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti vsi brezposelni delavci, ne glede na državljanstvo in vrsto dovoljenja za prebivanje, upravičeni do nadomestila v primeru brezposelnosti, če poleg izpolnjevanja drugih pogojev prebivajo v Sloveniji. Vendar pa je Slovenija v letih 2000 in 2008 sprejela bilateralna sporazuma z „Nekdanjo jugoslovansko republiko Makedonijo“ in Bosno in Hercegovino, v katerih je določeno, da so državljani teh držav upravičeni do dajatev za brezposelnost, če imajo dovoljenje za stalno prebivanje. Ker imajo takšni sporazumi prednost pred domačo zakonodajo, so priseljenci iz „Nekdanje jugoslovanske republike Makedonije“ in Bosne in Hercegovine v slabšem položaju kot drugi priseljenci. Organi oblasti so ECRI leta 2010 obvestili, da se zavedajo tega problema in da so sporazum z Bosno in Hercegovino že dopolnili, sporazum z „Nekdanjo jugoslovansko republiko Makedonijo“ pa je fazi dopolnjevanja. ECRI pozdravlja ta dejanja za odpravo diskriminacije.
47. Glede migrantov je bila ECRI obveščena o tem, da je po izbruhu finančne krize in propadu gradbenega sektorja Slovenijo zapustilo veliko število delavcev migrantov.

48. ECRI v poglavju z naslovom Ranljive/ciljne skupine – Romi obravnava ukrepe, ki so bili sprejeti za izboljšanje stanja na področju zaposlovanja Romov.

Izobrazba

49. V svojem tretjem poročilu je ECRI uradnim organom priporočila, da preverjajo položaj glede nesorazmerne zastopanosti učencev iz etničnih manjšinskih skupin v šolah, vključno z manjšinskimi skupinami iz nekdanje Jugoslavije, in da kar najhitreje ukrenejo vse potrebno, da se izognejo dejanskemu (de facto) ločevanju v šolah ob tesnem sodelovanju in posvetovanju z organi šolske skupnosti.
50. ECRI opozarja na to, da se položaj, opisan v tretjem poročilu, ni spremenil. Organi oblasti so sporočili, da je višji delež učencev iz etničnih manjšinskih skupin v določenih šolah neposredno povezan z okrožji, v katerih te manjšine živijo, saj se učenci praviloma vpišejo na tisto šolo, ki je najbližja njihovem domu.
51. V svojem tretjem poročilu je ECRI slovenske organe spodbudila, da si še naprej prizadevajo za lažji dostop do specializiranega pouka slovenščine kot drugega jezika v šolah.
52. V skladu z 10. členom (tuji državljani) Zakona o osnovni šoli (osnovnošolskem izobraževanju) imajo otroci s tujim državljanstvom ali osebe brez državljanstva, ki prebivajo v Republiki Sloveniji, pravico do obveznega osnovnošolskega izobraževanja (tj. primarna in nižja sekundarna raven, ki traja devet let) pod enakimi pogoji kot državljani Slovenije. ECRI z zadovoljstvom ugotavlja, da zakon zdaj tudi določa, da morajo šole organizirati tečaje slovenščine za otroke, ki potrebujejo pomoč pri učenju jezika. Glede tega tudi ugotavlja, da ni na voljo nobenih podatkov o številu otrok v šolah, ki za materni jezik nimajo slovenščine, saj se podatki o etnični pripadnosti in jeziku ne zapisujejo.
53. ECRI ugotavlja, da je bila maja 2007 sprejeta Strategija za vključevanje otrok in učencev tujcev v izobraževalni sistem z namenom izboljšati slabše rezultate teh otrok, ki so posledica pomanjkanja razumevanja jezika poučevanja (slovenščine) in posledične družbene izključitve teh otrok iz šolskega okolja. Poleg tega so bile leta 2009 določene Smernice za izobraževanje otrok tujcev, s katerimi so se določile strategije za vključevanje takih učencev in njihovih staršev. Predšolski program izobraževanja vključuje aktivnosti za razvoj govornih sposobnosti v slovenščini. Osnovne šole izvajajo za otroke tujce tečaje slovenščine od vpisa naprej. Če se starši strinjajo, lahko šole za otroke tujce prilagodijo metode poučevanja in pogoje ocenjevanja; učitelji lahko ocenijo znanje učenca glede na njegov napredek – taka prilagoditev velja dve šolski leti. Ne nazadnje pa ECRI ugotavlja, da je bil pred kratkim sprejet učni načrt za poučevanje slovenščine za tuje učence v srednjih šolah (70 ur). ECRI pozdravlja te pozitivne spremembe.
54. Begunski otroci so upravičeni do brezplačnega sodelovanja na tečajih slovenskega jezika in kulture v skupnem številu 300 ur.
55. Glede izobraževanja „izbrisanih“: čeprav je v nekaterih poročilih zapisano, da v bližnji preteklosti ni bilo primerov, ko bi otroke zaradi posledic „izbrisa“ izključili iz šole, imajo po drugih poročilih izbrisani otroci brez pravnega statusa samo dostop do obveznega osnovnega izobraževanja. ECRI je mnenja, da bi morale biti tako osnovno kot sekundarno izobraževanje brezplačno in dosegljivo vsem osebam, ne glede na njihov status ali status staršev kot priseljencev. Opozarja na Splošnopolično priporočilo št. 10 glede boja proti rasizmu in rasnemu razlikovanju znotraj in prek sistema šolskega izobraževanja, kjer je izpostavljena

potreba po zagotavljanju obveznega, brezplačnega in kakovostnega sekundarnega izobraževanja za vse.

56. ECRI priporoča, da državne oblasti zagotovijo enakopraven dostop do sekundarnega izobraževanja za vse otroke, ne glede na njihovo državljanstvo, etnično poreklo ali njihov status ali status staršev kot priseljencev.

57. O položaju Romov v povezavi z izobraževanjem razpravlja ECRI v spodnjem poglavju z naslovom Ranljive/ciljne skupine – Romi.

Nastanitev in druge storitve

58. V svojem tretjem poročilu je ECRI priporočila, naj slovenski organi sprejmejo ukrepe za proučitev morebitnih vzorcev rasne diskriminacije pri nastanitvi in pri praksi v zabavni industriji, ko se osebam iz priseljenjskih družin zavrne vstop v nekatere stavbe in naj sprejmejo potrebne korektivne ukrepe.

59. ECRI nima informacij o izvajanju kakršnih koli preiskav glede rasne diskriminacije pri nastanitvah in v zabavni industriji.

60. V svojem tretjem poročilu je ECRI spodbudila slovenske organe pri njihovem prizadevanju, da državnim uradnikom organizira obvezno usposabljanje iz človekovih pravic. Priporoča, naj nadaljujejo in okrepijo prizadevanje, da se zaposleni v državni upravi, zlasti tisti, ki so najpogosteje v stikih s pripadniki manjšinskih skupin, opremijo s potrebnim znanjem za poklicno delovanje v multikulturni družbi.

61. ECRI govori o usposabljanju državnih uradnikov, ki so v stiku z Romi, v poglavju z naslovom Ranljive/ciljne skupine – Romi (glejte 118. odstavek). V istem poglavju govori ECRI tudi o težavah pri nastanitvah v povezavi z Romi.

Zdravje

62. ECRI se sklicuje na primer delavke migrantke, ki bi si morala leta 2010 zaradi neveljavnega zdravstvenega zavarovanja sama plačati nujno zdravstveno oskrbo v bolnišnici. Ker ni imela denarja za oskrbo, je zapustila bolnišnico in kmalu za tem umrla. O tem dogodku so obširno poročali tudi mediji. Minister za zdravje je opravil preiskavo, ki se je zaključila z ugotovitvijo, da je o tej zadevi na voljo premalo informacij. Minister je bolnišnicam, zdravstvenim domovom in medicinskim strokovnjakom dal navodila, da mora biti pri sprejemu pacientov v urgentno oskrbo nujna zdravniška pomoč na prvem mestu. V primerih, kjer plačilo storitev ni zagotovljeno, bo Ministrstvo za zdravje ponudnikom zdravstvenih storitev stroške povrnilo iz državnega proračuna. ECRI obžaluje ekstremne okoliščine, zaradi katerih je prišlo do teh sprememb, a pozdravlja hiter odziv organov oblasti.

63. Zgornji primer izpostavlja dejstvo, da nekaj tisoč prebivalcev Slovenije (približno 0,12 % skupnega prebivalstva⁸) ni zajetih v shemo obveznega zdravstvenega zavarovanja. Načeloma ta velja za celotno prebivalstvo na osnovi zaposlitve in samozaposlitve ali pa stalnega prebivališča. Vendar pa nekateri zaradi dejstva, da nekateri delodajalci začasnih delavcev ne prijavijo ali pa jim ne plačujejo prispevkov za zavarovanje, izpadejo iz sistema. V to skupino spadajo tudi „izbrisani“. ECRI z zadovoljstvom ugotavlja, da so glede tega oblasti vzpostavile dve ambulanti za osebe brez zdravstvenega zavarovanja v Ljubljani in Mariboru,

⁸Obvezno zdravstveno zavarovanje v Sloveniji, Danes za jutri, Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije, 2007.

v katerih pacientom nudijo nujno zdravstveno oskrbo ter jim svetujejo o pridobitvi zdravstvenega zavarovanja, predvsem z ureditvijo njihovega pravnega statusa. V teh dveh ambulantah delajo zdravniki vseh medicinskih panog.

III. Rasistično nasilje

64. Čeprav rasistični napadi v Sloveniji niso pogosti⁹, pa obstajajo posamezni primeri. V nekem poročilu piše¹⁰, da so Romi, muslimani in osebe, ki po zunanjih znakih pripadajo etnični manjšini, najpogostejše žrtve rasističnega nasilja. Na primer, leta 2009 so v središču Kranja neko osebo afriškega porekla napadli s strupenim razpršilom. Junija 2010 so mediji poročali o tem, da je v Ljubljani osebo kubanskega porekla ponoči fizično napadla skupina približno 20 mladih belih obritoglavcev (glejte tudi 75. odstavek).
65. Oba zgoraj omenjena napada sta bila prijavljena policiji. Vendar pa bi morale oblasti upoštevati možnost, da žrtve v večini primerov rasističnega nasilja ne prijavijo, saj imajo občutek, da policija ne posveča dovolj pozornosti rasističnemu vzgibu dejanja, temveč ga obravnava le kot navadno nasilno dejanje. Mogoče je to razlog za omejeno uporabo določb iz Kazenskega zakonika, ki smo jo že omenili v tem poročilu (glejte 19. odstavek).

IV. Rasizem v javnem diskurzu

Mediji, vključno z internetom

66. V svojem tretjem poročilu je ECRI spodbudila slovenske organe, da prepričajo javna občila, brez poseganja v njihovo uredniško neodvisnost, naj zagotovijo, da poročanje ne bo prispevalo k ustvarjanju sovražnosti in zavračanja do pripadnikov katerih koli manjšinskih skupin, občutljivih za rasizem, vključno z muslimani ali „izbrisanimi“. ECRI priporoča, naj se slovenski organi vključijo v razgovor s pripadniki javnih občil in drugih zadevnih civilno-družbenih skupin o tem, kako naj se to najbolje doseže.
67. ECRI ugotavlja, da je novembra 2011 stopil v veljavo nov Zakon o avdiovizualnih medijskih storitvah. Ta je prenesel Direktivo o avdiovizualnih medijskih storitvah v slovensko zakonodajo. 9. člen o prepovedi spodbujanja k neenakopravnosti in nestrpnosti določa: „Prepovedano je prek avdiovizualnih medijskih storitev spodbujati k narodni, rasni, verski, spolni ali drugi neenakopravnosti, k nasilju in vojni, ter izzivati narodno, rasno, versko, spolno ali drugo sovraštvo in nestrpnost“. 20. člen poleg tega določa, da avdiovizualna komercialna sporočila ne smejo vsebovati ali spodbujati kakršne koli diskriminacije na podlagi spola, rase ali etnične pripadnosti, državljanstva, vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti.
68. Administrativni nadzor nad uveljavljanjem zakona izvaja Agencija za pošto in elektronske komunikacije, ki je neodvisni organ. Pooblastila agencije v primeru kršitve določb zakona vključujejo določitev ukrepov za popravilo nepravilnosti in pomanjkljivosti, sprožitve postopkov za obravnavo delikta in prijavo kriminalnih dejanj ali pritožb s kriminalno naravo pooblaščenim organom. Poleg tega se lahko mediju začasno prekine ali odvzame dovoljenje za oddajanje. V primeru

⁹Po globalnem indeksu miru (ki upošteva spoštovanje človekovih pravic in druge dejavnike, denimo raven nasilja in kriminala v državi), spada Slovenija v sam vrh miroljubnih držav (leta 2011 je bila na 10., leta 2012 na 8. mestu).

¹⁰Racist Violence in Slovenia, avtorji: Vera Klopčič, Franci Zlatar in Eyachew Tefera, s pomočjo Inštituta za afriške študije, Evropske mreže proti rasizmu, marec 2011.

kršitev 20. člena (glejte 67. odstavek) lahko agencija kršitelju izreče globo v višini od 6.000 do 60.000 EUR.

69. Društvo novinarjev Slovenije in Združenje novinarjev in publicistov sta večkrat spremenila leta 1991 sprejet Kodeks slovenskih novinarjev (etični kodeks), na zadnje leta 2010. ECRI z veseljem ugotavlja, da kodeks prepoveduje spodbujanje k nasilju in nestrpnosti ter vsebuje določbe o sovražnem govoru in diskriminaciji.
70. Glede interneta ECRI ugotavlja, da je bila leta 2007 ustanovljena slovenska prijavna točka „Spletno Oko“, kjer je mogoče anonimno prijaviti nezakonite vsebine na spletu, še posebej prikaze otroškega nasilja in sovražni govor. Točko financira Evropska komisija, Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo, Univerza v Ljubljani, Zveza potrošnikov Slovenije in Akademska in raziskovalna mreža Slovenije (ARNES). Deluje v sodelovanju s policijo, državnim tožilstvom, varuhom človekovih pravic, ponudniki internetnih storitev in slovenskimi mediji. Njihova spletna stran je na voljo tako v slovenskem kot angleškem jeziku in vsebuje obrazec za prijavo zlorabe. Če administratorji Spletnega očesa neko vsebino štejejo za nelegalno, posredujejo podatke policiji, ki nadaljujejo s preiskavo.
71. Po zadnjem letnem poročilu spletnega mesta (do leta 2010) je bilo od septembra 2008 do avgusta 2009 povprečno 23 prijav na mesec zaradi sovražnega govora, medtem ko je od septembra 2009 do avgusta 2010 to povprečje naraslo na 31 prijav mesečno, kar predstavlja 26-odstotno rast. Vsebinsko s sovražnim govorom so našli večinoma na spletnih straneh, forumih in socialnih omrežjih, usmerjena pa je predvsem proti Romom, skupnosti LGBT in muslimanom.
72. ECRI pozdravlja to iniciativo za dvig osveščenosti v javnosti o nedopustnosti rasno motiviranega sovražnega govora in o preprečevanju zlorabe interneta v te namene. Hkrati pa tudi opozarja na to, da državni tožilci le redko sprožijo obravnavo prekrškov v povezavi z javnim spodbujanjem sovraštva, nasilja ali nestrpnosti prek interneta. Pri tem se navezuje na svoje Splošopolitično priporočilo št. 6 o boju proti širjenju rasistične, ksenofobne in antisemitske vsebine prek interneta.
73. ECRI spodbuja organe oblasti, da nadaljujejo s preverjanjem interneta, tako da se ta ne uporablja za širjenje rasističnih komentarjev in vsebine, in kazenskim pregonom oseb, ki širijo sovraštvo, nasilje in nestrpnost.

Javno mnenje in politični diskurz

74. V svojem tretjem poročilu je ECRI priporočila, naj slovenski organi nadzorujejo situacijo glede prisotnosti in dejavnosti neo-nacističnih skupin in skupin „obritoglavcev“ v Sloveniji in sprejmejo vse potrebne ukrepe, da jim nasprotujejo.
75. Obritoglavci so tradicionalno del slovenskega nacionalsocialističnega gibanja Mladi domobran. Oblasti so izjavile, da policija nadzoruje tako skrajno desna kot skrajno leva gibanja. Takšne skupine po njihovem mnenju ne predstavljajo resne nevarnosti in se ne ukvarjajo s kriminalnimi dejanji. Kljub temu so na spletnem forumu¹¹ poročali, da so obritoglavci v majicah „white power“ grozili temnopoltim tujcem (glejte tudi 64. odstavek).

¹¹ Racism in Slovenia - Indians get molested by Neonazis, 11. april 2012, <http://www.balkanum.com/forum/showthread.php/7239-Racism-in-Slovenia-Indians-get-molested-by-Neonazis>, izvorno objavljeno na forumu Lonely planet.

76. ECRI je v svojem tretjem poročilu močno priporočila, naj slovenski organi ukrepajo proti rabi rasistične, ksenofobične in drugače nestrpne govornice v politiki. Prav tako je priporočila, naj se v parlamentu uvede letna razprava o rasizmu in nestrpnosti, s katerima se spoprijemajo pripadniki ranljivih skupin, vključno z „izbrisanimi“, Romi, muslimani, manjšinskimi skupinami narodov nekdanje Jugoslavije, prosilci za azil in vidnimi manjšinami. Poleg tega je ECRI opozorila slovenske organe, naj sprejmejo ad hoc pravne določbe, usmerjene izrecno k rabi rasistične in ksenofobične politične govornice s strani predstavnikov političnih strank, vključno na primer s pravnimi določbami, ki bi dovoljevale ukinitve javnega financiranja tistih političnih strank, katerih pripadniki so odgovorni za rasistična ali diskriminatorna dejanja.
77. ECRI ugotavlja, da v Sloveniji obstaja odkrito nacionalistična in ksenofobična stranka – Slovenska nacionalna stranka (SNS). Vendar nedavne ankete kažejo, da je podpora stranki znatno padla. Na državnozborskih volitvah leta 2011 je tako prejela zgolj 1,8 % glasov in je ostala brez sedežev v parlamentu.
78. ECRI z zaskrbljenostjo ugotavlja, da veliko poročil omenja rasistično in ksenofobično retoriko političnih osebnosti, ki je pogosto spregledana. Za primer naj omenimo predsednika SNS, ki je bil leta 2006 obtožen zaradi domnevnega razpihanja sovraštva in nestrpnosti do Romov v priljubljeni televizijski oddaji, v kateri je nastopil. Leta 2011 je bil oproščen. ECRI prav tako ugotavlja, da je leta 2008 ena od političnih strank v svoji predvolilni kampanji uporabljala rasističen govor, usmerjen proti „izbrisanim“. Rasističen govor je bil uporabljen tudi med razpravami v državnem zboru o pravici „izbrisanih“ do nadomestila (glejte poglavje z naslovom Ranljive/ciljne skupine – „Izbrisani“)
79. Glede poročila ECRI o uvedbi letne razprave v državnem zboru o rasizmu in nestrpnosti, s katerima se soočajo pripadniki manjšin, in o ukinitvi javnega financiranja tistih političnih strank, katerih pripadniki so odgovorni za rasistična ali diskriminatorna dejanja, ni bilo opaznega napredka. Poleg tega poslanci nimajo veljavnega splošnega kodeksa vedenja. Čeprav je bilo v zadnjih letih pripravljenih več osnutkov takšnega kodeksa, noben ni bil dokončan in ni začel veljati. ECRI zaradi ugleda državnega zbora, ki v Sloveniji velja za eno od najmanj zaupanja vrednih ustanov¹² zaradi številnih škandalov politikov v zadnjih letih, meni, da bi sprejetje kodeksa vedenja v državnem zboru, ki bi prepovedoval rasističen in ksenofobičen govor, pomagalo povrniti zaupanje v politike in zagotovilo njihovo odgovornost.
80. ECRI priporoča, naj slovenske oblasti politike spodbujajo k javnemu in odločnemu zavzemanju proti rasističnim in ksenofobičnim nazorom, tudi če ti izvirajo iz njihovih lastnih vrst. Oblasti dodatno poziva, naj se zavzamejo za odprto razpravo in sprejmejo kodeks vedenja za poslance, ki bi izrecno prepovedoval rasističen ali ksenofobičen govor, pri čemer bi se bilo treba intenzivno zavzemati za njegovo upoštevanje.

V. Ranljive/ciljne skupine

Romi

81. ECRI ugotavlja, da je število Romov v Sloveniji mogoče zgolj oceniti, saj državni organi v skladu z veljavno zakonodajo o varovanju osebnih podatkov ne smejo hraniti podatkov o osebah na podlagi narodnostne ali etnične pripadnosti. Ocene se gibljejo med 7.000 do 12.000. ECRI z zadovoljstvom ugotavlja, da je bil od objave tretjega poročila dosežen velik napredek na več področjih, ki zadevajo

¹² GRECO, Fourth Evaluation Round, Corruption prevention in respect of members of parliament, judges and prosecutors, Greco Eval IV Rep (2012) 1, sprejeto: 19. oktober 2012, objavljeno: 30. maj 2013.

Rome. Leta 2007 sta začela veljati Zakon o lokalni samoupravi in Zakon o romski skupnosti, vlada je sprejela Nacionalni program ukrepov za Rome za obdobje 2010–2015. O teh bomo razpravljali v nadaljevanju.

82. ECRI je v tretjem poročilu priporočila, naj se slovenski organi pri svojem prizadevanju za izboljšanje položaja romske skupnosti Slovenije izogibajo razlikovanju med avtohtonimi in neavtohtonimi Romi. Spodbudila jih je k ureditvi položaja in pravic romske skupnosti Slovenije v skladu s 65. členom Ustave in priporočila, naj pri tem procesu upoštevajo stališča čim več romskih organizacij. ECRI je prav tako priporočila, naj določbe, namenjene zagotavljanju romskih predstavnikov v občinskih svetih, izpolnjujejo v vseh zadevnih občinah.
83. ECRI je v svojem drugem in tretjem poročilu izrazila skrb o razlikovanju med avtohtonimi in neavtohtonimi Romi. Avtohtoni Romi so tisti, ki naj bi tradicionalno oziroma zgodovinsko že stoletja živeli v Sloveniji, neavtohtoni Romi pa so tisti, ki so se v zadnjem času priselili iz drugih delov Balkana in so pogosto imenovani „balkanski Romi“. Številni neavtohtoni Romi živijo v Sloveniji že več desetletij in predstavljajo približno polovico vseh Romov v državi.
84. 65. člen Ustave določa, da položaj in posebne pravice romske skupnosti, ki živi v Sloveniji, ureja zakon. Zakon o lokalni samoupravi iz leta 2007, ki je bil večkrat spremenjen, določa, da mora biti v občinskem svetu na območjih, kjer živijo skupnosti avtohtonih Romov, vsaj en romski predstavnik. Poleg tega je zdaj v zakonu navedenih 20 zadevnih občin, čeprav lahko tudi občine, ki niso navedene na seznamu, po svoji želji poskrbijo za romskega predstavnika v mestnem ali občinskem svetu. ECRI ugotavlja, da seznam ne vključuje Ljubljane in Maribora, kjer živi veliko število neavtohtonih Romov. Merilo avtohtonosti po navedbah oblasti velja zgolj za urejanje političnega predstavnštva in ne v drugih primerih. Splošne očitke, da neavtohtoni Romi ne uživajo posebnih pravic za zaščito njihove skupnosti ali da so jim omejene, zavračajo kot neutemeljene.
85. Kljub temu v skladu z različnimi ugotovitvami različno obravnavanje vodi v razlikovanje. Predvsem varuhinja človekovih pravic je obsodila omejevanje političnih predstavnikov v občinskih svetih zgolj za avtohtone Rome. ECRI meni, da razlikovanje pomembno vpliva na obe skupnosti. Avtohtoni Romi s pravico do izbire predstavnika lahko vplivajo na sprejemanje odločitev na lokalni ravni in predvsem na porabo sredstev za projekte, namenjene izboljšanju njihovega položaja. V večini občin, ki imajo romskega svetnika, je imelo njihovo delo v lokalnih svetih zares pozitiven vpliv na upoštevanje težav romske populacije. Po drugi strani neavtohtoni Romi nimajo te možnosti in tako nimajo vpliva in možnosti za zaščito svojih interesov (glejte tudi 89. in 90. odstavek zgoraj). Zaradi tega je njihov položaj še posebej negotov.
86. ECRI potrjuje, da so vsi Romi v Sloveniji ranljivi ter še naprej poziva oblasti, naj se izogibajo razlikovanju, posledica katerega je manj ugoden položaj neavtohtonih Romov.
87. ECRI ponovno poudarja svoje priporočilo, naj se oblasti izogibajo razlikovanju med avtohtonimi in neavtohtonimi Romi. Poleg tega naj razmislijo o razširitvi seznama občin, v katerih je romski predstavnik obvezen, na vsa območja, kjer živi zadostno število Romov.
88. Državni zbor je marca leta 2007 sprejel Zakon o romski skupnosti. Zakon ureja status romske skupnosti in določa posebne pravice njenih članov. Določa tudi vlogo in odgovornosti države ter lokalnih oblasti. Prav tako ureja financiranje programov in projektov za romsko skupnost na nacionalni ter lokalni ravni. ECRI

ugotavlja, da je to eden od prvih zakonov v Evropi, ki obsežno naslavlja potrebe romske skupnosti.

89. Zakon določa tudi ustanovitev Sveta romske skupnosti, ki zastopa interese celotne romske skupnosti, vključno z neavtohtonimi Romi, do državnih organov. Svet sestavlja enaindvajset članov, od katerih jih je štirinajst predstavnikov Zveze Romov Slovenije (krovna organizacija romskih združenj) in sedem predstavnikov romskih skupnosti v občinskih svetih. Svet lahko posreduje mnenja in predloge o zadevah, za katere je pristojen, državnim organom, ti pa se morajo z njimi posvetovati glede zakonodaje o romski skupnosti.
90. ECRI obžaluje, da je videti, kot da Svet romske skupnosti ne deluje dobro. Zasedanja niso fiksno določena in ne sestaja se redno. Trenutna sestava po mnenju nekaterih ne odraža raznolikosti pogledov v romski skupnosti. Položaj otežujejo notranje napetosti in delitve med različnimi romskimi skupnostmi. Splošno mnenje je, da je treba spremeniti 10. člen Zakona o romski skupnosti, ki ureja sestavo in funkcije Sveta romske skupnosti¹³. Oblasti so v povezavi s tem obvestile ECRI, da je v pripravi sprememba Zakona o romski skupnosti, s katero bodo spremenjena pravila za sestavo Sveta romske skupnosti.
91. ECRI priporoča, naj oblasti s predstavniki različnih romskih skupnosti poiščejo najboljšo možno rešitev glede sestave in funkcij, ki bi omogočale učinkovito delovanje Sveta romske skupnosti.
92. Zakon o romski skupnosti določa tudi, da mora vlada v sodelovanju z lokalnimi oblastmi in Svetom romske skupnosti sprejeti program ukrepov ter tako zagotoviti usklajeno izvrševanje posebnih pravic članov romske skupnosti. Vlada je zato marca 2010 sprejela Nacionalni program ukrepov za Rome za obdobje 2010–2015, ki je bil razvit v sodelovanju z romskimi predstavniki. Program se osredotoča na stanovanjsko problematiko, izobrazbo, delovna mesta, zdravje, kulturo, jezik in na boj proti razlikovanju (o nekaterih področjih razpravljamo v nadaljevanju). Prav tako naslavlja osveščanje večinske populacije glede običajev in tradicije romske skupnosti ter osveščanje manjšin o pravicah in dolžnostih, ki jih imajo kot državljani Slovenije.
93. Program bodo izvajala pristojna ministrstva, drugi državni organi in lokalne oblasti, ki morajo sprejeti podrobne področne projekte in zagotoviti potrebna sredstva. V skladu z Zakonom o romski skupnosti mora izvajanje nadzorovati poseben delovni organ – Komisija Vlade RS za zaščito romske skupnosti. ECRI ugotavlja, da je bil organ ustanovljen in nato marca 2012, ko so bile vse pristojnosti za zadeve glede manjšin, vključno z Romi, prenesene na Ministrstvo za notranje zadeve, ponovno ukinjen. Čeprav ECRI pozdravlja sprejem nacionalnega programa za pomoč Romom, obžaluje, da trenutno njegovega izvajanja ne nadzoruje noben organ. To bi lahko prispevalo k občutku večine, da je bilo do sedaj storjenega malo.
94. ECRI je v svojem tretjem poročilu spodbudila slovenske organe pri njihovem prizadevanju za izboljšanje položaja Romov na področju izobraževanja z naslednjimi posebnimi priporočili: naj zagotovijo, da bodo vsi ukrepi, ki jih določa „Strategija vzgoje in izobraževanja Romov v Republiki Sloveniji“, izvedeni v praksi in da bodo od njih imeli koristi vsi Romi; izboljšajo udeležbo romskih otrok v predšolski vzgoji; okrepijo svoja prizadevanja za zaposlitev potrebnega števila pomočnikov učiteljev za poučevanje Romov; razširijo določbo o pouku romskega jezika; zagotovijo, da bo učni načrt za vse otroke odražal romsko kulturo,

¹³ECRI se navezuje na Tretje mnenje o Sloveniji Svetovalnega odbora o Okvirni konvenciji za zaščito narodnih manjšin, sprejeto 31. marca 2011, ACFC/OP/III(2011)003, Strasbourg, 28. oktober 2011.

zgodovino in identiteto ter spodbujal vrednotenje raznolikosti; zagotovijo, da ne bo več noben romski otrok brez učnih težav napoten v šolo za otroke s posebnimi potrebami in ukrepajo v primeru ločenih razredov za Rome.

95. ECRI z veseljem ugotavlja, da so bili narejeni pomembni koraki za izboljšanje položaja Romov na področju izobraževanja. Strategija vzgoje in izobraževanja Romov v Republiki Sloveniji, ki je bila sprejeta leta 2004 in opisana v tretjem poročilu ECRI, je imela po različnih ugotovitvah velik vpliv. Projekt „Uspešno vključevanje Romov v izobraževanje“, ki ga financira Evropski socialni sklad in usklajuje Zveza Romov Slovenije, je potekal med letoma 2008 in 2011. Osredotočal se je na uvedbo romskih pomočnikov v šole, pri čemer je bilo organizirano izobraževanje za 30 romskih pomočnikov, ki so pridobili poklicno kvalifikacijo. Rezultati so bili dobro vidni: boljši odnosi med učenci in učitelji ter med starši in šolami, otroci so se pogosteje udeleževali pouka in dosegali boljše rezultate. Poleg tega med letoma 2011 in 2013 poteka projekt „Povečanje socialnega in kulturnega kapitala na območjih, kjer živijo člani romske skupnosti“ Projekt se osredotoča na predšolsko vzgojo, družinske programe opismenjevanja, pomoč romskim učencem pri učenju in izobraževanje romskih deklic ter žensk. Glavna novost je uvedba „inkubatorjev“ – celovitega programa različnih metod dela z romskimi otroki, mladimi in starši, ki poteka v romskih naseljih. Med letoma 2011 in 2014 poteka projekt „Uspešno vključevanje romskih otrok v izobraževanje“, ki nadgrajuje prejšnje projekte. Na splošno se osredotoča na dvig stopnje izobrazbe in uvedbo nacionalno reguliranega okvirja za status romskih pomočnikov.
96. ECRI ugotavlja, da Nacionalni program ukrepov za Rome na področju izobraževanja vključuje cilje, kot so vključitev romskih pomočnikov v proces izobraževanja, zgodnjo vključitev otrok v predšolsko izobraževanje (najpozneje pri štirih letih) ter učenje o romski kulturi in odpravljanje predsodkov. Prav tako spodbuja k uvedbi mreže „podpora za učenje“, predvsem za Rome v srednjih šolah. Za vsak ukrep so določena denarna sredstva in časovni okvir za izvedbo.
97. Oblasti so obvestile ECRI, da je bil v nedavnem poročilu vlade in parlamenta glede položaja Romov izpostavljen zelo velik napredek na področju izobraževanja in usposabljanja. Vsi Romi imajo zaradi zgoraj opisanih inovativnih metod dostop do vrtca, potekajo izobraževanja za romske pomočnike in ustanovljena je bila mreža šol, ki zagotavljajo izobrazbo romskim učencem ter učiteljem omogočajo izmenjavo izkušenj in primerov dobre prakse. Poleg tega se razvijajo strokovni izobraževalni programi za pripravo učiteljev na pomoč romskim otrokom. Šolam, v katere so vključeni romski otroci, država zagotavlja posebne ugodnosti. Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport namreč namenja dodatna sredstva za individualno ali skupinsko delo z romskimi otroki, dovoljuje manjše razrede in za romske otroke financira obroke v šoli, učbenike ter izlete. Ministrstvo prav tako vsem romskim študentom, ki so vključeni v pedagoške programe izobraževanje, zagotavlja štipendije.
98. ECRI ugotavlja, da trenutno v osnovnih šolah deluje 30 romskih pomočnikov. Imeti morajo srednješolsko izobrazbo, vendar je za naslednjo generacijo romskih pomočnikov do leta 2015 predvideno, da bodo imeli višjo izobrazbo ter da bodo delali tudi v vrtcih. Glede na številna različna poročila je bila uvedba romskih pomočnikov izjemno uspešna in romskim otrokom pomaga pri prilagajanju šolskemu okolju ter ustvarjanju vezi med otrokom, družino, šolo in skupnostjo. ECRI spodbuja oblasti, da še naprej razvijajo takšno pomoč, ki je pomembna tako za učence kot učitelje, in namenijo sredstva za promocijo in usposabljanje večjega števila takšnih pomočnikov.

99. ECRI močno spodbuja oblasti, da nadaljujejo s svojimi prizadevanji za podporo usposabljanju in zaposlovanju romskih pomočnikov ter da povečajo njihovo število.
100. ECRI glede področja romskega jezika in kulture z zanimanjem ugotavlja, da je bil leta 2007 v program izobraževanja vključen izbirni predmet o romski kulturi. Učno gradivo, vključno z učbenikom o romski kulturi, so pripravili Romi. Učne ure skupaj izvajajo redni učitelji in romski pomočniki. ECRI pozdravlja to pobudo, vendar ugotavlja, da so se pri izvedbi pojavile težave. Poučevanje romščine se ne izvaja, saj ni standardizirana, in romski otroci niso pokazali posebnega zanimanja. Zato je na voljo zgolj v redkih šolah. ECRI meni, da bi šole poleg izbirnega predmeta o romskem jeziku in kulturi morale zagotoviti, da osnovni program izobraževanja za vse učence vključuje vidike romske kulture in zgodovine. Pri tem se navezuje na svoje Splošnopolitično priporočilo št. 13 o boju proti sovraštvu do Romov in razlikovanju Romov (predvsem odstavek 4 q).
101. ECRI glede ločenih razredov za Rome, ki so prepovedani od leta 2003, z zadovoljstvom ugotavlja, da je težava, kot kaže, odpravljena. ECRI ni prejela nobenega poročila o romskih razredih, v šolah so zdaj učenci v mešanih razredih. Kljub temu je v nekaterih šolah delež Romov še vedno zelo velik. Otroci namreč obiskujejo šolo, ki je najbližja njihovemu prebivališču, zato je v šolah na območjih, kjer živi veliko število Romov, delež romskih učencev velik.
102. Oblasti so glede šol za otroke s posebnimi potrebami obvestile ECRI, da razloge za napotitev otroka v takšno šolo ureja zakon. Medtem ko je otrok s posebnimi potrebami v povprečju 4 %, ta delež pri romskih otrocih znaša do 7 %. Oblasti razlog za to pripisujejo nezdravim življenjskim razmeram, v katerih živijo Romi, kar povzroča motnje v razvoju. ECRI v zadnjih letih ni prejela informacij, da bi bili romski otroci brez učnih težav napoteni v šolo za otroke s posebnimi potrebami.
103. ECRI z zadovoljstvom opaža, da je na področju izobraževanja veliko zelo dejavnih nevladnih organizacij ter drugih strokovnih in izobraževalnih ustanov, s katerimi oblasti sodelujejo.
104. ECRI je v svojem tretjem poročilu močno priporočila, naj slovenski organi uvedejo splošne strategije, ki bi se ukvarjale z vsemi področji, na katerih Romi doživljajo prikrajšanost in diskriminacijo, vključno z nastanitvijo in zaposlovanjem, ter naj te strategije v vseh primerih spremljajo načrti izvedbe, ki določajo časovni okvir, sredstva, odgovornosti, izide in nadzorne mehanizme. ECRI je priporočila, naj slovenski organi zagotovijo, da se bodo te strategije izvajale na vsem slovenskem ozemlju in da bodo v korist vsem Romom.
105. ECRI glede nastanitve ugotavlja, da čeprav majhen delež Romov živi v hišah ali stanovanjih in se je zadovoljivo vključil v večinsko populacijo, splošno razširjena diskriminacija romskim družinam pogosto onemogoča, da bi kupili ali najeli nepremičnino. Večina Romov še vedno živi v naseljih, ki so izolirana od preostale družbe, v katerih vladajo pogojih precej pod pragom revščine. Pogosto živijo v provizoričnih lesenih barakah ali prikolicah, ki so navadno brez dovoljenja postavljene na državnih ali zasebnih zemljiščih, namenjenih kmetijstvu ali industrijski rabi. Javna komunalna infrastruktura ni zadostna ali ne obstaja.
106. ECRI ugotavlja, da je prva prednostna naloga Nacionalnega programa ukrepov za Rome izboljšati življenjske pogoje romske skupnosti. Cilji so med drugim določiti območja z romskimi naselji in legalizirati nelegalno postavljena naselja, kar bi omogočilo dostop do javne komunalne infrastrukture. ECRI pozdravlja ta cilj, vendar ugotavlja, da ga bo težko doseči. Prostorsko načrtovanje in zagotavljanje komunalne infrastrukture je pristojnost občin. Zato je izvajanje

ukrepov za izboljšanje položaja v romskih naseljih odvisno od politične volje posameznih občin. ECRI kljub temu ugotavlja, da je bilo po državi določenih 130 romskih naselij in do zdaj je bilo legaliziranih 55 %. Veliko občin je že zaključilo z izboljšavami na področju komunalne infrastrukture. ECRI pozdravlja takšen napredek in poziva oblasti k spodbujanju drugih občin, da storijo enako.

107. Oblasti so obvestile ECRI, da so nekatera romska naselja nastala v industrijskih conah, zato jih ni mogoče spremeniti v stanovanjska območja. V takšnih primerih so Romi preseljeni na drugo območje. ECRI je bila obveščena, da niso bili pripravljene postopki, s katerimi bi zagotovili posvet z zadevnimi skupnostmi. Videti je, da Romi pogosto ne vedno, da bodo premeščeni in niso obveščeni, kdaj in kam bodo preseljeni. ECRI meni, da je takšna negotovost nesprejemljiva.
108. ECRI priporoča, naj slovenski organi ukrepajo in zagotovijo celovit posvet z romskimi skupnostmi, ki jih nameravajo preseliti.
109. ECRI z zaskrbljenostjo ugotavlja, da je največja težava, povezana z nastanitvijo Romov v Sloveniji, da v nekaterih naseljih ali v njihovi bližini ni zagotovljena oskrba s pitno vodo. Težava je bila pogosto dokumentirana, tudi v tretjem poročilu ECRI. Po podatkih neke študije 17 % Romov vodo dobiva iz vodnjakov ali od sosedov, 2 % iz cistern, 2 % pa jih nima dostopa do tekoče vode. Drugo poročilo navaja, da morajo nekatere skupnosti prehoditi precejšnje razdalje, da v posode za gorivo natočijo vodo na bencinskih črpalkah, pokopališčih ali jo zajemajo iz onesnaženih potokov. Količina tako zbrane vode je majhna in ni zadostna za dnevno pitje, kuhanje in osebno higieno. Leta 2010 je strokovna skupina za reševanje prostorske problematike romskih naselij s študijo, ki je temeljila na samoporočanju občin, ugotovila, da je pomanjkanje dostopa do pitne vode še vedno pogosta težava.
110. Kot je navedeno zgoraj, so za zagotavljanje vode in druge javne komunalne infrastrukture pristojne občine. Večina ni upoštevala zahtev prejšnjega zakona in je neuradnim naseljem zagotovila vodovod. Vendar tega niso storile vse občine. Takšen primer je romsko naselje Goriča vas v občini Ribnica. V naselju, v katerem živi približno 70 ljudi, od tega je 22 šoloobveznih otrok, nimajo vodovoda, elektrike in kanalizacije. Prebivalci so večkrat prosili oblasti, da v bližini naselja zagotovijo vodovodni priključek. Kljub številnim demonstracijam romske skupnosti in klicu predsednika države, naj v naselju zagotovijo vodo, je župan Ribnice dejal, da romskemu naselju ne bodo zagotovili vodovoda, saj za to ni pravne osnove. Kot kaže, skupnost še vedno nima dostopa do pitne vode.
111. ECRI obsoja takšen položaj skupnosti. Če romske skupnosti nimajo dostopa do pitne vode, to negativno vpliva na njihovo zdravje in posredno na njihovo vsakdanje življenje na drugih področjih, kot sta izobraževanje in zaposlitev. Bistveno vpliva tudi na ohranjanje revščine in marginalizacije romske populacije.
112. ECRI poziva slovenske oblasti, naj nemudoma ukrepajo in zagotovijo, da bodo imeli vsi Romi dostop do pitne vode v svojih naseljih ali njihovi neposredni bližini, kjer to še vedno predstavlja težavo.
113. Oblasti so obvestile ECRI, da je glede zaposlovanja prišlo do napredka, vključno z večjim številom programov zaposlovanja in veliko programi za javna dela, ki so posebej prirejani članom romske skupnosti. Leta 2009 so bili uvedeni trije nacionalni programi za zaposlovanje Romov v okviru javnih del. Osredotočali so se na vključevanje mladih nezaposlenih Romov v strokovno usposabljanje, vključno z vključevanjem odraslih Romov v programe subvencioniranih zaposlitev, kar ustvarja delovna mesta prek javnih del in omogoča zaposlitev

romskih svetovalcev na zavodu za zaposlovanje. V programih je sodelovalo 161 ljudi.

114. ECRI ugotavlja, da je tretja prednostna naloga Nacionalnega programa ukrepov za Rome znižati število nezaposlenih članov romske skupnosti in izboljšati njihov dostop do trga dela. Program potrjuje, da je zaposlenih le malo Romov (po ocenah zgolj 2 do 10 %) in da je glavni razlog za njihovo visoko brezposelnost zelo nizka stopnja izobrazbe. Poleg tega nekateri delodajalci ne želijo zaposlovati Romov. Eden od ciljev je zmanjšati število nezaposlenih pripadnikov in pripadnic romske skupnosti na letni ravni. Drugi je zagotavljanje enakih možnosti na trgu dela z bojem proti vsem oblikam razlikovanja. Določeni so časovni okvirji, odgovorni organi za izvajanje in sredstva.
115. ECRI ugotavlja, da programi zaposlovanja, določeni v programu, niso namenjeni izključno Romom, temveč „ranljivim skupinam na trgu dela“. Glede tega so bili izraženi nezadovoljstvo in očitki, da sredstva niso bila porabljena namensko, saj so bila sredstva, namenjena pomoči Romom, porabljena tudi za pomoč drugim prikrajšanim skupnostim. Oblasti so izjavile, da se to dogaja, ker ni dovoljeno zbirati in beležiti podatkov o etničnem poreklu, zato ni mogoče zagotoviti, da bodo od ukrepov imeli korist zgolj Romi. ECRI kljub temu spodbuja oblasti, da v vseh primerih zagotovijo, da bodo sredstva, namenjena Romom, prejeli tisti, ki so jim namenjena.
116. ECRI je v svojem tretjem poročilu priporočila, naj slovenski organi okrepijo svoja prizadevanja za boj s predsodki in stereotipi do Romov med splošnim prebivalstvom, vključno z zagotavljanjem takojšnjega in enoznačnega odgovora v vseh primerih, kjer taki predsodki vodijo v javne manifestacije, kot sta diskriminacija ali sovražni govor.
117. Romi so v skladu z vsemi poročili še najprej skupina, ki je v Sloveniji deležna največ predsodkov in razlikovanja. Te včasih spremlja neprikrito izražanje sovražstva. Tako je na primer leta 2011 v majhnem kraju Dobruška vas večinska populacija nasprotovala pokopu Romkinje na lokalnem pokopališču. ECRI je ugotovila, da se je po pritožbi, naslovljeni na vlado, pogreb zgodil v spremstvu policije.
118. Nacionalni program ukrepov za Rome priznava, da so Romi lahka tarča razlikovanja in predsodkov. Kot 6. prednostno nalogo vključuje dejavnosti, namenjene preprečevanju diskriminacije in odpravljanju predsodkov ter stereotipov glede Romov. Drugi ukrepi vključujejo usposabljanje romskih svetnikov, romskih združenj in romskih aktivistov ter izobraževanje zaposlenih v javni upravi in sodstvu, ki so pri svojem delu v stiku s člani romske skupnosti. ECRI nima informacij, če so bili zgoraj omenjeni ukrepi izvedeni oziroma so načrtovani.
119. ECRI je v svojem tretjem poročilu priporočala vzpostavitev in ohranjanje dialoga s Sinti glede spodbujanja njihove identitete. Skupnost Sintov v Sloveniji šteje zgolj približno 130 oseb. Oblasti so izjavile, da so se pogovarjale s Sinti in da so jih pozvale, naj se prijavijo za sredstva v okviru posebnih programov za Rome. Čeprav Sinti priznavajo, da imajo podoben izvor kot Romi, poudarjajo kulturne ter socialne razlike in zavračajo vsakršno povezavo z Romi. Zato trenutno od vlade ne prejemajo sredstev. ECRI spodbuja oblasti, naj nadaljujejo pogovore s skupnostjo Sintov.

„izbrisani“

120. ECRI je v svojem tretjem poročilu pozvala slovenske organe, naj osebam, ki so bile 26. februarja 1992 izbrisane iz registra stalnega prebivalstva, povrnejo pravice, tako da v dobri veri in brez dodatnih odložitvev upoštevajo odločitev ustavnega sodišča iz aprila 2003. ECRI je prav tako pozvala organe, naj prevzamejo pobudo pri umeščanju javne razprave o statusu „izbrisanih“ varno v domeno človekovih pravic in naj se pri obravnavanju teh oseb vzdržijo posploševanja in napačne predstavitve, ki gojita rasizem in sovraštvo do tujcev.
121. ECRI je tako v svojem drugem kot tretjem poročilu na dolgo obravnavala položaj „izbrisanih“ državljanov držav nekdanje Jugoslavije. Številni izmed njih so v Sloveniji živeli vrsto let ali so bili tukaj rojeni. 26. februarja 1992 pa so bili izbrisani iz registra stalnega prebivalstva, ker niso zaprosili ali niso mogli zaprositi za slovensko državljanstvo pred iztekom šestmesečnega roka. Medtem ko nekateri „izbrisani“ niso imeli interesa pridobiti slovenskega državljanstva, drugi, ki se niso zavedali, da niso slovenski državljani, niso vložili vloge ali pa so bile njihove vloge zavrjene zaradi prepričanja, da predstavljajo grožnjo javnemu redu ali državni varnosti. Tako so čez noč postali ilegalni migranti in so izgubili temeljne pravice, ki jih prinaša dovoljenje za prebivanje. O izbrisu niso bili obveščeni, večina jih je za izbris izvedela, ko so poskušali obnoviti svoje osebne dokumente ali voziški izpit. Pritožba ni bila mogoča. Širša javnost pa ni poznala problematike.
122. Do leta 2008 je veljalo, da je bilo skupno izbrisanih 18.305 ljudi. Vendar je vlada opravila novo štetje, po katerem se je uradno število dvignilo na 25.671. Po ocenah je med 10.000 in 11.000 oseb uredilo svoj pravni status, tako da so pridobili stalno prebivališče ali slovensko državljanstvo (glejte nadaljevanje). Od 1.000 do 2.000 ljudi je od takrat umrlo. Tako ostaja približno 13.000 ljudi, ki v Sloveniji nimajo urejenega statusa. Po predvidevanjih jih večina živi v sosednjih državah. Nekateri še vedno živijo v Sloveniji, vendar točno število ni znano.
123. Od zadnjega poročila ECRI je bilo več izboljšav. Prvič, leta 2009 je bil spremenjen Zakon o urejanju statusa državljanov drugih držav naslednic nekdanje SFRJ, s katerim je bilo „izbrisanim“ za nazaj povrnjeno stalno bivališče, kot je to leta 2003 zahtevalo ustavno sodišče. Tako je bila zapolnjena vrzel v pravnem statusu teh oseb med februarjem 1992 in trenutkom, ko jim je bilo izdano dovoljenje za prebivanje. Vendar je bil zakon deležen kritik, saj ni obravnaval škode, ki so jo utrpeli „izbrisani“ zaradi zavrženih pravic, na primer na področju šolstva in zaposlovanja, niti ni predvidel nadomestil.
124. Drugič, 8. marca 2010 je bil sprejet Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o urejanju statusa državljanov drugih držav naslednic nekdanje SFRJ. Izbrisanim osebam nudi možnost, da v roku treh let od začetka veljave zakona (24. julij 2010) zaprosijo za dovoljenje za stalno prebivanje. ECRI ugotavlja, da rok poteče julija 2013. Izbrisane osebe, ki ne živijo več v Sloveniji, lahko pridobijo dovoljenje za stalno prebivanje, če se v roku enega leta preselijo v Slovenijo. Vlogi je treba priložiti listinske dokaze, med drugim dokaz o izgonu ali o potrebi za zapustitev države zaradi izbrisa ter dokaz, da je vlagatelj imel državljanstvo ene od drugih držav nekdanje Jugoslavije. Tisti, ki po izbrisu niso bili izgnani, morajo predložiti dokaz, da je vlagatelj od izbrisa živel v Sloveniji.
125. Zakon iz leta 2010 je bil deležen kritik zaradi postavljanja zahtev, ki jih je zelo težko izpolniti: pisne odločbe o izgonu so bile izdane zgolj v redkih primerih, dokaza o državljanstvu ne morejo predložiti tisti, ki niso bili registrirani kot državljani katere od držav nekdanje Jugoslavije (predvsem Romi), predložitev dokumentov, kot sta pogodba o zaposlitvi ali potrdilo o zdravstvenem zavarovanju, lahko predstavlja težavo, saj je bil številnim „izbrisanim“ ravno

zaradi izbrisa zavrnen dostop do zaposlitve in zdravstvenih storitev. Poleg tega se na podlagi trenutne zakonodaje poraja dvom, ali lahko tisti, ki so več kot deset let živeli v tujini, zaprosijo za dovoljenje za prebivanje. Končno morajo vlagatelji plačati pristojbino v višini 95 evrov ter kriti stroške sodnih prevodov za vse potrebne dokumente. Posledično je bilo od začetka veljave zakona vloženih zgolj 368 vlog za stalno prebivanje, pri čemer je 101 oseba prejela dovoljenje za stalno prebivanje, medtem ko je bilo 125 vlog zavrnenih.

126. Tretjo veliko izboljšavo predstavlja sodba Velikega Senata Evropskega sodišča za človekove pravice v primeru Kurić in drugi proti Sloveniji, ki je bila razglašena 26. julija 2012 in v kateri je Sodišče ugotovilo, da Slovenija krši EKČP¹⁴. Tožbo je vložilo osem „izbrisanih“, ki so bili državljani Jugoslavije in niso bili slovenskega porekla, temveč so začasno prebivali v Sloveniji pred njeno osamosvojitvijo. Trdili so, da so bili deležni razlikovanja zaradi svoje narodnosti in da so bili obravnavani slabše kot drugi „pravi“ (nejugoslovanski) tujci, ki so živeli v Sloveniji pred osamosvojitvijo in katerih dovoljenje za stalno prebivanje je ostalo veljavno v skladu z Zakonom o tujcih. Sodišče je ugotovilo kršitve 8. člena (pravica do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja) ter 13. člena (pravica do učinkovitega pravnega sredstva) in 14. člena (prepoved razlikovanja) v povezavi z 8. členom. Svojo odločitev je utemeljilo z razlago, da je različno obravnavanje „pravih“ tujcev in tistih, ki so bili državljani nekdanje Jugoslavije (v nadaljevanju „izbrisani“), temeljilo na narodnosti zadevnih oseb in ni imelo legitimnega cilja, zaradi česar ni bilo objektivno in razumno utemeljeno. ECRI ugotavlja, da je ta zelo pomembna sodba pritegnila mednarodno pozornost glede grobega kršenja človekovih pravic „izbrisanih“ v Sloveniji. Končno je bilo potrjeno, da je bilo storjeno namerno razlikovanje na podlagi etnične pripadnosti.
127. Sodišče je uporabilo postopek pilotne sodbe, da bi vladi pomagalo izpolniti svoje obveznosti in končati obstoječ položaj, ter določilo, da mora slovenska vlada v roku enega leta (tj. 26. junija 2013) pripraviti ad hoc odškodninsko shemo za povrnitev škode izbrisanim.
128. Januarja 2013 je vlada potrdila osnutek odškodninske sheme, ki predvideva enotno nadomestilo za „izbrisane“. Odbor ministrov Sveta Evrope, ki je nadzoroval izvrševanje sodbe Sodišča, je obžaloval, da je shema pustila odprta številna vprašanja. Predvsem to, da niso bile določene podrobnosti za izračun pavšalnega nadomestila in da niso bile podane informacije o morebitnih ukrepih za ponovno vključitev „izbrisanih“ v slovensko družbo. Po zavrnitvi vladne prošnje za podaljšanje roka junija 2013 je bil Odboru ministrov predstavljen osnutek zakona z odškodninsko shemo. Nov zakon, ki je bil sprejet novembra 2013 in začne veljati 18. junija 2014, določa, da vsi upravičenci za vsak mesec izbrisa prejmejo 50 evrov nadomestila. „Izbrisani“ imajo po začetku veljave zakona tri leta časa, da vložijo zahtevek za nadomestilo. Po ocenah naj bi bilo do nadomestila upravičenih 12.000 ljudi.
129. ECRI ugotavlja, da se je vlada pri pripravi zakona zelo skromno, če sploh, posvetovala z zainteresiranimi stranmi in nevladnimi organizacijami. Poleg tega je višina nadomestila po mnenju „izbrisanih“ veliko prenizka. Končno je treba dodati, da za pravni status „izbrisanih“, ki do zdaj še niso pridobili slovenskega državljanstva ali stalnega prebivališča v Sloveniji, vendar to želijo, še vedno ni rešitve (glejte 123. odstavek).
130. ECRI močno priporoča, da oblasti poiščejo ustrezno in pravično rešitev za povračilo škode „izbrisanim“ v skladu z zahtevo Evropskega sodišča za

¹⁴Kurić in drugi proti Sloveniji [VS], št. 26828/06, 26. junij 2012.

človekove pravice in uredijo pravni status vseh „izbrisanih“, ki želijo pridobiti slovensko državljanstvo ali stalno prebivališče v Sloveniji.

131. ECRI ugotavlja, da je bilo do nedavnega malo znanega o izbrisu in da so bila pogosto izražena negativna stališča do „izbrisanih“. ECRI izraža pohvale velikemu trudu organizacij civilne družbe, predvsem Mirovnega inštituta, da izboljšajo poznavanje slovenske družbe o ozadju izbrisa in da spremenijo javno mnenje o „izbrisanih“. Leta 2004 je zgolj 46 % odstotkov vprašanih, na vprašanje, ali mora vlada upoštevati sodbo ustavnega sodišča glede „izbrisanih“ (glejte 123. odstavek), odgovorilo pritrdilno. Leta 2009 je ta odstotek narasel na 71 %. ECRI kljub temu meni, da se bo zaradi nadomestila, ki ga bo treba izplačati, zagotovo pojavljala negativna nastojenost. Zato poziva oblasti, da glede tega proaktivno ukrepajo.

132. ECRI spodbuja oblasti, da ukrepajo za pozitivno podobo „izbrisanih“ kot žrtev kršitve človekovih pravic, pri čemer je treba zagotoviti, da bo javnost razumela potrebo po nadomestilu.

Manjšinske skupine narodov nekdanje Jugoslavije

133. ECRI je v svojem tretjem poročilu pozvala slovenske organe, naj začnejo in ohranjajo pomemben dialog s predstavniki manjšinskih skupin narodov nekdanje Jugoslavije o tem, kako najbolje zagotoviti, da bodo njihove potrebe na področju spodbujanja identitete zadovoljene, predvsem s kulturo, izobrazbo in mediji. Priporočila je, naj slovenske oblasti uberejo bolj vključujoč pristop, ki bo odražal prispevek manjšinskih skupin narodov nekdanje Jugoslavije k slovenski družbi.

134. Manjšinske skupine narodov nekdanje Jugoslavije sestavljajo etnični Srbi, Hrvati, Bosanci, kosovski Albanci, Črnogorci in Makedonci. Mnogi so prispeli po drugi svetovni vojni zaradi ekonomskih migracij v nekdanji Jugoslaviji ali po letu 1991 kot begunci ali ekonomski migranti. V te skupine sodi okoli 250.000 ljudi, ki predstavljajo približno 10 % vseh prebivalcev Slovenije. Vendar manjšinske skupine narodov nekdanje Jugoslavije v nasprotju s priznanima madžarsko in italijansko narodno manjšino veljajo za „nove narodne skupnosti“ in po ustavi nimajo nobenih posebnih pravic ter niso zaščitene. ECRI ugotavlja, da njihovi člani niso zadovoljni s takšnim položajem in se še naprej borijo, da bi jih priznali kot narodne manjšine ter da bi imeli svoje predstavnike v parlamentu. ECRI se za več podrobnosti navezuje na Tretje mnenje o Sloveniji Svetovalnega odbora o Okvirni konvenciji za varstvo narodnih manjšin¹⁵, predvsem na 34. odstavek, v katerem so slovenske oblasti pozvane, da razmislijo o možnosti, kjer je to primerno, da bi osebam drugih skupin zagotovile zaščito v skladu z zgoraj omenjeno Okvirno konvencijo¹⁶. ECRI se povsem strinja s tem priporočilom in ga podpira.

135. ECRI se za vprašanja glede spodbujanja identitete, predvsem s kulturo, izobrazbo in mediji, ponovno navezuje na Tretje mnenje o Sloveniji Svetovalnega odbora o Okvirni konvenciji za varstvo narodnih manjšin¹⁷.

¹⁵ Svetovalni odbor o Okvirni konvenciji za varstvo narodnih manjšin, Tretje mnenje o Sloveniji, sprejeto 31. marca 2011, ACFC/OP/III(2011)003, Strasbourg, 28. oktober 2011.

¹⁶ ECRI se prav tako navezuje na zadnje poročilo Strokovnega odbora Evropske listine o regionalnih ali manjšinskih jezikih, Izvajanje listine v Sloveniji, 3. faza spremljanja, ECRML (2010) 5, Strasbourg, 26. maj 2010.

¹⁷ Svetovalni odbor o Okvirni konvenciji za varstvo narodnih manjšin, Tretje mnenje o Sloveniji, sprejeto 31. marca 2011, ACFC/OP/III(2011)003, Strasbourg, 28. oktober 2011.

Nemško govoreča skupnost

136. ECRI je v svojem tretjem poročilu ponovno poudarila svoje priporočilo, naj slovenski organi nadaljujejo in okrepijo svoja prizadevanja za obravnavanje predsodkov in stereotipnosti, s katerimi se še vedno sooča nemško govoreča skupnost. Prav tako je ponovno poudarila svoje priporočilo glede potrebe po vzpostavitvi in ohranjanju dialoga z manjšinskimi skupinami v zvezi s problemom možnosti za spodbujanje identitete, ki so na voljo tem skupinam, ter priporočila, naj oblasti zagotovijo, da bo nemško govoreča skupina vključena v tak dialog.
137. ECRI ugotavlja, da je nemško govoreča skupnost v Sloveniji zelo majhna. Njeni člani so po poročilih še vedno deležni predsodkov in stereotipov, povezanih z zgodovino druge svetovne vojne. Oblasti so izjavile, da Ministrstvo za kulturo na podlagi bilateralnega sporazuma z Avstrijo posebej podpira kulturno identiteto in jezik nemško govoreče skupine. ECRI ugotavlja, da nemško govoreča skupnost ni zaščitena z ustavo in še naprej poziva, da jo je treba priznati kot narodno manjšino. ECRI se za dodatne informacije na to temo navezuje na nedavna poročila o Sloveniji Evropske listine o regionalnih ali manjšinskih jezikih¹⁸ ter Svetovalnega odbora o Okvirni konvenciji za varstvo narodnih manjšin¹⁹.

Muslimani

138. ECRI je seznanjena s tem, da živi v Sloveniji okrog 50.000 muslimanov v okviru dveh različnih skupnosti, Islamske skupnosti v Republiki Sloveniji in Slovenske muslimanske skupnosti. 9. julija 2007 sta vlada RS in islamska skupnost sprejeli sporazum o pravnem statusu islamske skupnosti v Sloveniji. Določila iz sporazuma urejajo 11 področij, vključno s pravno osebnostjo islamske skupnosti, svobodo do organizacije in prirejanja verskih in izobraževalnih aktivnosti ter ohranjanja zgodovinske in kulturne dediščine.
139. V svojem tretjem poročilu je ECRI ponovila priporočilo, naj slovenski organi brez nadaljnjega odlašanja muslimanski skupnosti zagotovijo, da bo lahko uživala uporabo džamije za izvajanje svojih verskih obredov.
140. ECRI z veseljem ugotavlja, da so težave glede ovir za izgradnjo džamije, na katere je opozorila v drugem in tretjem poročilu, rešene. Decembra 2008 je bil končno sprejet sporazum in Mestna občina Ljubljana je za izgradnjo islamskega kulturnega centra ponudila zemljišče v bližini središča mesta. Novembra 2011 je bila izbrana oblikovalska rešitev za izgradnjo prve džamije v državi. Skupnost je prejela vsa potrebna dovoljenja, financiranje je zagotovljeno, gradbena dela pa naj bi se začela septembra 2013.
141. ECRI je bila obveščena o tem, da muslimani v Sloveniji niso izpostavljeni izraziti diskriminaciji. Vendarle pa so opozorili na en kamen spotike. Pred kratkim sprejeta zakonodaja o zaščiti živali prepoveduje zakol brez predhodnega omamljanja. Za ta zakon, ki je v nasprotju s halalom, je ena od islamskih skupnosti vložila dopolnilo, ki bi dovoljevalo izjemo v primeru ritualnega zakola. Dopolnilo ni bilo sprejeto. V času pisanja tega poročila so pri skupnosti pripravljali zahtevo za presojo ustavnosti tega zakona. ECRI je mnenja, da bi lahko bile izjeme v verske namene dovoljene, glede na to, da bo zakon vplival na judovsko skupnost in njihove potrebe po „čistem“ (košer) mesu.

¹⁸ Evropska listina o regionalnih ali manjšinskih jezikih, Izvajanje listine v Sloveniji, 3. faza spremljanja, Poročilo Strokovnega odbora o Listini, ECRML (2010) 5, Strasbourg, 26. maj 2010.

¹⁹ Svetovalni odbor o Okvirni konvenciji za zaščito narodnih manjšin, Tretje mnenje o Sloveniji, sprejeto 31. marca 2011, ACFC/OP/III(2011)003, Strasbourg, 28. oktober 2011.

142. ECRI poziva oblasti, da sprejmejo zakonodajo, ki bo poslušala verske potrebe nekaterih skupnosti glede ritualnega zakola živali in da najdejo rešitve, kjer bo upoštevana pravica do svobode veroizpovedi.

Judje

143. V svojem tretjem poročilu je ECRI priporočila, naj slovenski organi nadzorujejo situacijo glede izražanja antisemitizma in se odzovejo na vsako tako izražanje, če bi se pojavilo.
144. Po podatkih Urada za verske skupnosti Ministrstva za kulturo živi v Sloveniji približno 100 judov. Edini omembe vreden incident v zadnjih letih se je pripetil januarja 2009, ko so mariborsko sinagogo popisali z antisemitskimi grafiti.
145. ECRI ugotavlja, da spada holokavst v obvezni učni načrt pri pouku nedavne zgodovine v osnovnih in srednjih šolah. Januarja 2010 so v Murski Soboti razkrili spomenik v čast žrtvam holokavsta v Sloveniji. ECRI pozdravlja posebno pozornost, ki se jo namenja spominu žrtvam systemskega preganjanja in uboja judov med holokavstom, predvsem zaradi zgodovinske edinstvenosti.

Prosilci za azil in begunci

146. V svojem tretjem poročilu je ECRI oblastem priporočila naslednje: (i) oblasti naj zagotovijo polno upoštevanje prepovedi vračanja posameznikov v države, v katerih so izpostavljeni resni grožnji kršitev človekovih pravic in naj ponovno preverijo svoj sklep o uvedbi policijskega predstopka; (ii) oblasti naj poskrbijo za to, da bo brezplačna pravna pomoč zagotovljena prosilcem za azil od samega začetka azilnega postopka; (iii) oblasti naj zagotovijo, da bodo imeli prosilci za azil na voljo potrebna sredstva za zadovoljitev osnovnih potreb, vključno z zagotavljanjem primernih možnosti za delo; (iv) oblasti naj zagotovijo, da so prosilcem za azil na voljo ustrezni pogoji sprejemanja ter dostop do zdravstvenih storitev in srednješolskega izobraževanja; (v) oblasti naj okrepijo sodelovanje z organizacijami, ki podpirajo pravice prosilcev za azil; in (vi) oblasti naj okrepijo prizadevanja za spodbujanje integracije beguncev v družbo.
147. ECRI ugotavlja, da Slovenija ni eden izmed pomembnejših ciljev prosilcev za azil in da ima eno izmed najnižjih stopenj priznavanja statusa begunca v Evropi. Leta 2011 je bil status begunca priznan šestnajstim prosilcem za azil (od skupno 358 prošenj), leta 2012 pa dvajsetim (od 305 prošenj). Večina prosilcev za azil iz leta 2012 so bili državljani Afganistana, Sirije, Turčije, Alžirije in Somalije.
148. ECRI ugotavlja, da so zakonodajo, ki ureja pravico do azila, Zakon o mednarodni zaščiti, večkrat spremenili, zadnjič leta 2012, ko so ga uskladili s standardi, ki veljajo za Evropsko unijo. Z veseljem ugotavljamo, da je bil policijski predpostopek, v skladu s katerim je bila mejni policiji prepuščena odločitev o tem, ali lahko osebe, ki so prestopile mejo, zaprosijo za azil ali ne, odpravljen. Zdaj se tujca, ki je vstopil v Slovenijo nelegalno in je izrazil željo po oddaji prošnje za azil, napoti na policijo, kjer zapišejo vse okoliščine prihoda ter njegove osebne podatke. Prosilec za azil odda pisno izjavo o razlogih, zaradi katerih išče mednarodno zaščito. Nato ga namestijo v azilni dom v Ljubljani. Iz tega sledi, da so oblasti upoštevale pomisleke ECRI o tem, da se posameznike vrača v države, v katerih so izpostavljeni resni grožnji kršitev človekovih pravic.
149. ECRI ugotavlja, da so prosilci za azil, ki so nameščeni v azilnem domu, po spremembi zakonodaje iz leta 2010 v skladu z 78. členom Zakona o mednarodni zaščiti upravičeni tudi do žepnine, tako da so jim zagotovljena sredstva za oskrbo njihovih osnovnih potreb. V skladu z 82. členom lahko v azilnem domu opravljajo

vzdrževalna dela, za katera prejmejo honorar. Prosilci za azil lahko vstopijo na trg dela devet mesecev po oddaji prošnje, čeprav je pomanjkanje znanja jezika pri iskanju dela resna ovira.

150. Vsi prosilci za azil z izjemo nekaterih, ki so iz zdravstvenih ali drugih utemeljenih razlogov nameščeni v zasebnih nastanitvah, so nameščeni v azilnem domu v Ljubljani, ki ima prostora za 203 osebe. Aprila 2013 je bila ECRI obveščena o tem, da je v azilnem domu trenutno nameščenih 84 prosilcev za azil. UNHCR je izjavil, da so pogoji nastanitve primerni. Prosilci za azil prejmejo osnovna oblačila, obutev in pribor za osebno nego, omogočen jim je dostop do brezplačnega socialnega svetovanja in pravne pomoči, ki jim jo nudijo nevladne organizacije, imajo pa tudi dnevni dostop do interneta. Nevladne organizacije organizirajo aktivnosti za prosti čas, izobraževanje in zabavo ter kulturne prireditve.
151. Prosilci za azil imajo dostop do nujne medicinske pomoči in osnovnega zdravstvenega varstva. Če prebivajo v azilnem domu, lahko zdravniško oskrbo poiščejo v enem od dveh določenih zdravstvenih domov, če pa živijo v zasebnih nastanitvah, pa v katerem koli zdravstvenem domu. Če potrebujejo dodatne zdravniške storitve, morajo oddati prošnjo. Oblasti so izjavile, da se vsem takšnim prošnjam, če se izkažejo za potrebne in utemeljene, ugodi.
152. Glede izobraževanja ECRI ugotavlja, da je v azilnem domu otroški vrtec, otroci od 6 do 15 let pa se morajo obveznega osnovnošolskega izobraževanja udeležiti v eni od bližnjih osnovnih šol. Vsak otrok prejme šolske potrebščine in učbenike ter sredstva za udeležbo na ekskurzijah ter športnih in kulturnih dnevih na šoli, ki jo obiskuje. ECRI z veseljem ugotavlja, da se lahko otroci, ki so uspešno zaključili osnovno izobraževanje, vpišejo v srednjo ali poklicno šolo in imajo s tem tudi dostop do višjega in univerzitetnega izobraževanja pod istimi pogoji kot slovenski državljani.
153. V azilnem domu jim je na voljo tudi neformalno izobraževanje v obliki individualnega mentorstva za pomoč pri vpisu v institucionalizirane izobraževalne programe, to velja še posebej za mladoletnike brez spremstva. Poleg tega so jim v okviru projekta, ki ga sofinancira Evropski sklad za begunce, na voljo vsakodnevni tečajji slovenščine (osnovni in nadaljevalni nivo), ki jih vodita izobraževalni ustanovi Cene Štupar v Ljubljani in Andragoški zavod v Mariboru.
154. Glede sodelovanja z organizacijami, ki podpirajo pravice prosilcev za azil, so oblasti ECRI obvestile, da bo Ministrstvo za notranje zadeve organiziralo mesečna srečanja z relevantnimi nevladnimi organizacijami za posvet o primarni in sekundarni zakonodaji glede mednarodne zaščite. ECRI ugotavlja, da se trenutno z aktivno pomočjo prosilcev za azil ukvarja šest nevladnih organizacij (glejte 150. odstavek).
155. ECRI pozdravlja te pozitivne vidike. Vendar pa želi izpostaviti dve zadevi, ki vzbujata skrb in sta bili sprejeti z dopolnili Zakona o mednarodni zaščiti leta 2012. Glede brezplačne pravne pomoči ECRI z obžalovanjem ugotavlja, da so iz zakona izvzeli pravico do pravne pomoči na prvi stopnji (pred Sektorjem za azil Ministrstva za notranje zadeve), ki jo financira država – zgolj eno leto po tem, ko je bila uvedena, vključno za mladoletnike. Dostop do informacij pravnega značaja in pravne pomoči jim je zdaj na voljo prek nevladnih organizacij. ECRI vedno vztraja na tem, da mora biti pravna pomoč na voljo brezplačno na vseh stopnjah azilnega postopka. Odprava te bistvene oblike pomoči je po stališču ECRI varčevanje na napačnem mestu, saj zmanjšuje tako poštenost kot učinkovitost. To lahko pripelje do povečanja števila pritožb na upravno sodišče in vrhovno sodišče, kjer je brezplačna pravna pomoč na voljo prek „pravnih svetovalcev“.

Poleg tega je obravnava prošelj za azil mladoletnikov na prvi stopnji brez pravne pomoči tudi neskladna z Mednarodno konvencijo o otrokovih pravicah.

156. ECRI ponovno poudarja, naj slovenski organi skrbijo za to, da bo brezplačna pravna pomoč zagotovljena prosilcem za azil od samega začetka azilnega postopka.

157. Kot drugo pa so imeli pred zgoraj omenjenimi spremembami zakonodaje prosilci za azil, ki živijo zunaj azilnega doma, pravico do finančne pomoči, ki je enaka vsoti minimalne socialne podpore, ki jo prejemajo brezposelni slovenski državljani. Ta vsota se je zaradi varčevalnih ukrepov znižala za 50 %. ECRI ugotavlja, da so prosilci za azil, ki živijo zunaj azilnega doma, večinoma ranljive osebe z utemeljenimi razlogi za zasebno nastanitev (vključno z zdravniškimi), pogosto pa so med njimi tudi mladoletniki. Finančna pomoč, ki jo prejemajo, mora kriti vse njihove osnovne potrebe, vključno z najemnino, hrano, oblačili in priborom za osebno nego. ECRI je zaskrbljena nad razvojem, zaradi katerega lahko pri vpletenih osebah pride do nepotrebne stiske. Glede na majhno število vpletenih (takšno pomoč potrebuje okrog 50 oseb), so prihranki za državo zanemarljivi.

158. ECRI močno priporoča, da slovenske oblasti ponovno uvedejo polno finančno podporo za prosilce za azil, ki živijo zunaj azilnega doma v zasebnih nastanitvah.

159. ECRI je poleg tega zaskrbljena tudi nad dolžino azilnega postopka. Oblasti so izjavile, da postopek traja povprečno 60 dni, v nekaterih primerih pa tudi dve ali tri leta. Kot drugo je ECRI postala pozorna na nepravilnosti v sistemu varstva in nege za mladoletnike brez spremstva. Kljub temu da se za vsak primer določi pravni zastopnik, je bila ECRI obveščena o tem da so stiki zastopnikov z mladoletniki brez spremstva omejeni. Kljub temu, da obstaja v azilnem domu posebni oddelek za mladoletnike brez spremstva, se to ne šteje kot primerna nastanitev, saj tam ne morejo zagotavljati 24-urnega sistema nege ali primerne psihološke oskrbe oz. programov in aktivnosti za prosti čas, ki bi ustrezali njihovim potrebam. Kot tretje pa so bile opažene pomanjkljivosti pri določbah o tolmačenju. FRA je poročala o tem, da je Slovenija ena izmed tistih držav, kjer tolmačenje pri komunikaciji s pravnimi predstavniki izvaja nevladna organizacija, ki je trenutno na voljo, ali pa zaposleni sprejemnega urada, lahko ga uredi prosilec za azil sam oz. se tolmačenje izvede ad hoc s sredstvi, ki so trenutno na voljo.²⁰ V istem poročilu navajajo, da je bilo neko zaslišanje na drugi stopnji, na kateri se običajno zagotovi tolmačenje, izvedeno brez tolmača.

160. ECRI priporoča, da oblasti sprejmejo ukrepe za pospešitev azilnega postopka, za izboljšanje skrbi in nastanitve za mladoletnike brez spremstva ter za zagotovitev visoke kakovosti tolmačenja pri vseh primerih, pri katerih prosilci za azil tolmačenje potrebujejo.

161. Glede vključevanja beguncev v družbo ECRI ugotavlja, da dobi oseba, kateri je bil priznan status begunca, dovoljenje za stalno prebivanje, oseba, ki dobi subsidiarno zaščito, pa dobi dovoljenje za začasno prebivanje za čas trajanja zaščite. V skladu z zakonodajo imajo vse osebe, ki jim je bila dodeljena mednarodna zaščita, pravico do nastanitve v integracijsko hišo za obdobje enega leta od datuma pridobitve statusa begunca ali subsidiarne zaščite. Poleg tega imajo pravico do enkratne denarne pomoči v višini minimalne plače. Oseba pod mednarodno zaščito, ki živi v zasebni nastanitvi in nima sredstev za plačevanje stroškov bivanja, ima pravico do denarne pomoči za plačilo nastanitve za

²⁰ Agencija Evropske unije za temeljne pravice (FRA), Access to effective remedies: The asylum-seeker perspective, Tematsko poročilo, september 2010.

obdobje največ treh let. Dodatno težavo predstavlja iskanje ustrezne nastanitve, še posebej zato, ker iskalci nimajo pravice do socialnega stanovanja, ki je na voljo samo slovenskim državljanom. ECRI je mnenja, da je ta omejitev jasen primer diskriminacije glede na državljanstvo, zato jo je treba spremeniti.

162. ECRI priporoča, da je treba dodatno vsem, ki zakonito prebivajo v Sloveniji ne glede na njihovo državljanstvo, vključno z osebami pod mednarodno zaščito, zagotoviti dostop do socialnih stanovanj.

163. Poleg tega imajo vse osebe pod mednarodno zaščito na voljo svetovalca za vključevanje, pripravijo pa jim tudi osebni načrt za vključevanje. Ta vključuje tečaje slovenskega jezika, zgodovine, kulture in ustavne ureditve, ki so brezplačni in trajajo tri leta.

VI. Vedenje uslužbencev organov pregona

164. V svojem tretjem poročilu je ECRI priporočila, naj slovenski organi nadzorujejo izraze rasizma in rasne diskriminacije pri policistih. Pozvala jih je, naj razmislijo o ustanovitvi popolnoma neodvisnih mehanizmov, ločenih od policijske strukture za preiskovanje domnev o neprimernem vedenju policistov, vključno z rasističnim ali rasno diskriminatornim vedenjem.

165. ECRI je bila obveščena o tem, da sta leta 2013 stopila v veljavo dva nova zakona v zvezi s policijo, in sicer Zakon o organiziranosti in delu v policiji ter Zakon o nalogah in pooblastilih policije. Slednji vsebuje določbe o enaki obravnavi in prepoveduje diskriminacijo. Poleg tega je bil leta 2008 sprejet nov kodeks policijske etike, ki policiji nalaga, da vsakogar obravnava enakopravno, ne glede na (med drugimi) nacionalnost, raso, jezik in veroizpoved. ECRI je bila obveščena o tem, da pri policiji še posebej poudarjajo etiko in integriteto ter da je bil leta 2011 ustanovljen poseben odbor za etiko in integriteto. Odbor je sprejel strategijo o izvajanju policijskih nalog v družbi za povečanje zaupanja in komunikacije med policijo in družbo.

166. Zakon o nalogah in pooblastilih policije je prinesel spremembe v postopku podajanja pritožb na delo policije. Preproste pritožbe se zdaj uredijo znotraj policijske enote, ki je bila vpletena v dejanje z nagibanjem do prijateljske poravnave, medtem ko bolj resne pritožbe, ki lahko vključujejo tudi kriminalno dejanje ali pritožbe, pri katerih ne pride do prijateljske poravnave, obravnava odbor, ki je sestavljen iz poročevalcev z Ministrstva za notranje zadeve. Po zagotovilih organov oblasti so postopki za obravnavo pritožb, čeprav so interni, transparentni, strokovni in neodvisni. Leta 2007 je bil v okviru državnega tožilstva vzpostavljen poseben oddelek za organiziran kriminal. Ta oddelek ima izključne pristojnosti glede sodnega pregona kriminalnih dejanj, ki jih je zagrešila policija, vključno z dejanji, ki so opisana v 131. členu (kršenje pravice do enakopravnosti) ali 297. členu (javno spodbujanje sovraštva, nasilja ali nestrpnosti) Kazenskega zakonika. Za zagotavljanje nepristranskosti preiskave izvajajo preiskovalci, ki niso v službi policije.

167. ECRI je bila obveščena o tem, da je bilo od 495 pritožb proti policiji iz leta 2012, samo 5 pritožb povezanih z rasno diskriminacijo. Po preiskavah se je izkazalo, da ni bila nobena izmed teh pritožb upravičena. Po mnenju državnih oblasti nizko število pritožb zaradi diskriminacije kaže na to, da poteka policijsko delo v Sloveniji brez predsodkov. ECRI je mnenja, da je nizko število pritožb tudi posledica dejstva, da žrtve policijske zlorabe pogosto ne prijavijo, saj ne zaupajo postopkom za reševanje pritožb znotraj policije. Žrtve pogosto ne želijo prijaviti primerov institucijam, ki tesno in dnevno sodelujejo s policijo, npr. organom sodnega pregona. ECRI je zato mnenja, da je treba ustvariti sistem, kjer se lahko

žrtev s popolnim zaupanjem pritoži neodvisnemu organu, katerega glavna naloga je nadzor aktivnosti policije. Tak organ bi lahko pritožbe neodvisno preveril in predlagal disciplinske ukrepe ali pa institucijo za obravnavo prekrškov.

168. ECRI priporoča, da oblasti ustanovijo organ, neodvisen od policijskih organov in organov pregona, za preiskovanje neprimerne vedenja policije, vključno z rasističnim ali rasno diskriminatornim vedenjem. Pri tem se navezuje na svoje Splošnopolitično priporočilo št. 11 o boju proti rasizmu in rasni diskriminaciji v policiji (še posebej 10. odstavek in odstavki 58–61 Obrazložitvenega memoranduma).

169. V svojem tretjem poročilu je ECRI priporočila, naj se slovenski organi začnejo ukvarjati s postopki rasnega profiliranja pri izvajanju policijskih pooblastil ob ugotavljanju identitete.

170. Oblasti so izjavile, da je rasno profiliranje prepovedano z ustavo in da ga policija ne izvaja. ECRI z zadovoljstvom ugotavlja, da je bil Zakon o policiji iz leta 2006 z vključeno določbo, ki omogoča policiji izvajanje identificiranja oseb na podlagi „videza“, leta 2013 nadomeščen z Zakonom o nalogah in pooblastilih policije, ki ne vsebuje take določbe. Niti policija niti Direktorat za policijo in druge varnostne naloge Ministrstva za notranje zadeve nista našla nobenih nepravilnosti v postopkih policije pri identificiranju oseb na podlagi „rase“.

171. Po drugih poročilih pa policija kljub temu nadaljuje z rasnim profiliranjem na letališčih in v mestih; barva kože, oblačila in verski simboli naj bi spadali med glavne razloge, zakaj se določene osebe ustavi. ECRI je mnenja, da je rasno profiliranje kršitev človekovih pravic, ki še okrepi predsodke in stereotipe ter opravičuje rasizem in rasno diskriminacijo med splošnim prebivalstvom. Zaradi tega je treba rasno profiliranje z zakonom jasno določiti in prepovedati, policija pa bi morala biti usposobljena za delo po standardu utemeljenega suma, tako kot je obrazloženo v Splošnopolitičnem priporočilu ECRI št. 11 o boju proti rasizmu in rasni diskriminaciji v policiji.

172. ECRI priporoča oblastem, naj zagotovijo, da bo rasno profiliranje jasno določeno in prepovedano z zakonom in da bo policija usposobljena za delo po standardu utemeljenega suma, tako kot je razloženo v Splošnopolitičnem priporočilu ECRI št. 11 o boju proti rasizmu in rasni diskriminaciji v policiji.

173. V svojem tretjem poročilu je ECRI priporočila, naj slovenski organi začnejo razmišljati o ukrepih za spodbujanje boljše zastopanosti oseb z migrantskim ozadjem v policijskih vrstah.

174. Oblasti so ECRI obvestile, da kljub zavedanju, da je raznolikost v policiji zaželena in da se lahko vsi slovenski državljani zaposlijo znotraj policije, če ustrezajo pogojem, ne sprejemajo nobenih posebnih ukrepov za izboljšanje zastopanosti oseb z imigrantskim ozadjem. Poleg tega policija o etničnem poreklu ne hrani statistik. Ne glede na vse pa ECRI ugotavlja, da obstaja v Sloveniji ena policistka z romskim poreklom. Sodeluje pri delavnicah in seminarjih Policijske akademije, na katerih druge policiste poučuje romski jezik in kulturo. ECRI je mnenja, da se je treba še bolj potruditi za to, da bo sestava policije bolje odražala različne segmente prebivalstva. To bi pomagalo okrepiti zaupanje med ranljivimi skupinami in organi pregona.

175. ECRI ponavlja svoje priporočilo, naj si organi oblasti še bolj prizadevajo za povečanje raznolikosti v policiji in spodbujajo osebe z migrantskim poreklom ali pripadnike etničnih manjšin, da se pridružijo policiji.

176. V svojem tretjem poročilu je ECRI spodbudila slovenske organe, naj omogočijo organom pregona kakovostno usposabljanje s področja človekovih pravic in nediskriminacije in še posebej za dvig policijske zavesti za kulturno raznolikost pri obravnavanju ljudi z različnimi ozadji. ECRI se navezuje na 22. odstavek, ki govori o usposabljanju policije.

VII. Izobraževanje in osveščanje

177. V svojem tretjem poročilu je ECRI spodbudila slovenske organe, da okrepijo prizadevanja za usposabljanje na področju človekovih pravic v šolah s posebnim poudarkom na enakem obravnavanju in spoštovanju različnosti. To naj bi se izvajalo v okviru predmeta „Državljanstvo in etika“, v predmetnikih za druge predmete in v občolskih dejavnostih. Dolgoročno gledano je ECRI predlagala, da bi morale biti človekove pravice obvezen predmet tako v osnovnem kot srednješolskem izobraževanju.

178. Organi oblasti so obvestili ECRI, da se poučevanje o človekovih pravicah izvaja z medpredmetnim pristopom. Od prenovitve učnega načrta junija 2008 se predmet imenuje „Državljska in domovinska vzgoja ter etika“ in pokriva človekove pravice ter je obvezen za vse na učence na osnovnošolski stopnji. Poleg tega obravnava predmet „Civilna kultura“, ki je v osnovnih šolah izbirni predmet, v srednjih pa obvezni, človekove pravice, strpnost, diskriminacijo in predsodke.

179. V svojem tretjem poročilu je ECRI priporočila, naj slovenski organi sprejmejo ukrepe, s katerimi bodo osveščali javnost in žrtve rasizma in rasne diskriminacije o teh dveh pojavih in o zaupanju v dejstvo, da ju je mogoče odpraviti oziroma kaznovati. ECRI je priporočila, naj slovenski organi sprejmejo ukrepe za osveščanje družbe glede potrebe po tem, da bodo vse politike enakih možnosti vsebovale pozitivne ukrepe, namenjene izboljšanju položaja nekaterih prikrajšanih skupin.

180. ECRI se je v več delih tega poročila dotaknila osveščanja. Poleg tega želi izpostaviti projekt Združeni v različnosti, ki se je začel izvajati decembra 2009 in vključuje organizacijo medijske kampanje (televizijskih in radijskih oglasov, jumbo plakatov, majic itd.) za izboljšanje osveščenosti o prepovedi in škodljivosti diskriminacije. ECRI želi poleg tega izpostaviti tudi Festival romske kulture, ki je organiziran vsako leto meseca aprila od leta 2009 dalje. Cilj festivala je širši javnosti predstaviti raznolikost romske kulture. Po celi Sloveniji se odvijajo dogodki, ki vključujejo nastope glasbenikov, delavnice romskega plesa, predavanja o težavah, s katerimi se spopadajo Romi, fotografske razstave, delavnice za otroke in odrasle ter filme.

VIII. Spremljanje rasizma in rasne diskriminacije

181. V svojem tretjem poročilu je ECRI priporočila, naj slovenski organi izboljšajo sisteme za nadzor položaja manjšinskih skupin na različnih področjih življenja, in sicer z zbiranjem ustreznih informacij, razčlenjenih glede na kategorije, kot so veroizpoved, jezik, narodnost in narodnostno ali etnično poreklo, ter naj zagotovijo, da bo to storjeno v vseh primerih s spoštovanjem načela zaupnosti, informiranega soglasja in prostovoljne samoidentifikacije oseb.

182. ECRI obžaluje, da na tem področju ni novosti. V Sloveniji ureja obdelavo osebnih podatkov Zakon o varstvu osebnih podatkov, po katerem se podatki glede rase, nacionalne ali etnične pripadnosti ter podatki o veroizpovedi štejejo za občutljive in se lahko zbirajo samo pod določenimi pogoji. V praksi se razčlenjeni podatki o etnični pripadnosti ne shranjujejo. Oblasti so zagotovile, da je spremljanje

položaja etničnih manjšinskih skupin v različnih sferah življenja lahko samo po sebi diskriminatorno in mogoče tudi v nasprotju z določenimi ustavnimi določili.

183. Pri tem se ECRI navezuje na nedavno odločitev Evropskega odbora za socialne pravice²¹, v katerem je poudaril, da imajo organi oblasti odgovornost do zbiranja podatkov o določenih skupinah, proti katerim prihaja do diskriminacije oz. obstaja nevarnost, da bo do tega prišlo. Poudarja, da je zbiranje takih podatkov nepogrešljivo za formuliranje racionalne politike, saj potrebujejo države resnične informacije za reševanje te težave. S še eno odločbo²², v kateri so izpostavili argumente organov oblasti na osnovi pravnih in ustavnih ovir pri zbiranju podatkov, je odbor izrazil mnenje, da morajo v takem primeru, ko je zbiranje osebnih podatkov prepovedano prav iz teh razlogov, vendar pa obstaja nevarnost, da pride pri teh skupinah do diskriminacije, oblasti prevzeti odgovornost za vzpostavitev alternativnih možnosti za ocenjevanje obsega te težave in sprejem ukrepov za reševanje tega problema, ki niso podvrženi ustavno-pravnim omejitvam.

184. ECRI ponavlja svoje priporočilo, da naj oblasti začnejo z zbiranjem razčlenjenih podatkov o enakosti za namene boja proti rasni diskriminaciji in zagotovijo, da se to v vseh primerih izvede s spoštovanjem načela zaupnosti, informiranega soglasja in prostovoljne samoidentifikacije oseb.

²¹ Evropski odbor za socialne pravice, Evropski center za pravice Romov proti Portugalski, pritožba št. 61/2010, odločitev na osnovi utemeljitve 30. junija 2011.

²² Evropski odbor za socialne pravice, Evropski center za pravice Romov proti Grčiji, pritožba št. 15/2003, odločitev na osnovi utemeljitve 8. decembra 2004.

PRIPOROČILA IZ VMESNEGA SPREMLJANJA

Tri specifična priporočila, za katera ECRI od slovenskih organov oblasti zahteva prednostno implementacijo, so naslednja:

- ECRI poziva oblasti, naj z vsemi vpletenimi stranmi poiščejo ustrezno rešitev, ki bo omogočala, da čim prej začne delovati povsem neodvisen specializiran državni organ, ki se bo boril proti razlikovanju, vključno z rasnim razlikovanjem. Pri tem se navezuje na svoji Splošnopolitični priporočili št. 2 in 7, v katerih podaja nasvete o alternativnih oblikah specializiranih organov in celoten seznam obveznosti in aktivnosti, ki bi jih takšen organ moral opravljati.
- ECRI močno priporoča, da oblasti poiščejo ustrezno in pravično rešitev za povračilo škode „izbranim“ v skladu z zahtevo Evropskega sodišča za človekove pravice in uredijo pravni status vseh „izbranih“, ki želijo pridobiti slovensko državljanstvo ali stalno prebivališče v Sloveniji.
- ECRI poziva slovenske oblasti, naj nemudoma ukrepajo in zagotovijo, da bodo imeli vsi Romi dostop do pitne vode v svojih naseljih ali njihovi neposredni bližini, in sicer tam, kjer to še vedno predstavlja težavo.

ECRI bo najpozneje v dveh letih po objavi tega poročila sprejela postopek vmesnega spremljanja razvoja z vidika teh treh priporočil.

VIRI IN LITERATURA

Ta seznam literature našteva glavne objavljene vire, uporabljene med pregledom situacije v Sloveniji in se ne sme obravnavati kot seznam vseh virov informacij, ki jih je imela ECRI na voljo med pripravo poročila.

Evropska komisija za boj proti rasizmu in nestrpnosti (ECRI)

1. Third Report on Slovenia, 13 February 2007, CRI(2007)5
2. Second report on Slovenia, 8 July 2003, CRI(2003)39
3. First report on Slovenia, March 1998, CRI(98)26
4. General Policy Recommendation No. 1: Combating racism, xenophobia, antisemitism and intolerance, October 1996, CRI(96)43
5. General Policy Recommendation No. 2: Specialised bodies to combat racism, xenophobia, antisemitism and intolerance at national level, June 1997, CRI(97)36
6. General Policy Recommendation No. 3: Combating racism and intolerance against Roma/Gypsies, March 1998, CRI(98)29
7. General Policy Recommendation No. 4: National surveys on the experience and perception of discrimination and racism from the point of view of potential victims, March 1998, CRI(98)30
8. General Policy Recommendation No. 5: Combating intolerance and discrimination against Muslims, April 2000, CRI(2000)21
9. General Policy Recommendation No. 6: Combating the dissemination of racist, xenophobic and antisemitic material via the Internet, December 2000, CRI(2001)1
10. General Policy Recommendation No. 7: National legislation to combat racism and racial discrimination, February 2003, CRI(2003)8
11. General Policy Recommendation No. 8: Combating racism while fighting terrorism, June 2004, CRI(2004)26
12. General Policy Recommendation No. 9: The fight against antisemitism, September 2004, CRI(2004)37
13. General Policy Recommendation No. 10: Combating racism and racial discrimination in and through school education, March 2007, CRI(2007)6
14. General Policy Recommendation No. 11: Combating racism and racial discrimination in policing, October 2007, CRI(2007)39
15. General Policy Recommendation No. 12: Combating racism and racial discrimination in the field of sport, March 2009, CRI(2009)5
16. General Policy Recommendation No. 13: Combating anti-Gypsyism and discrimination against Roma, September 2011, CRI(2011)37
17. General Policy Recommendation No. 14: Combating racism and racial discrimination in employment, September 2012, CRI(2012)48

Drugi viri

18. Government of Slovenia, 10th National Report on the implementation of the Revised European Social Charter, 3 January 2011, RAP/RCha/SLE/X(2010)
19. Human Rights Ombudsman of the Republic of Slovenia, Fifteenth Regular Annual Report for the Year 2009, Ljubljana, October 2010
20. Human Rights Ombudsman of the Republic of Slovenia, Fourteenth Regular Annual Report for the Year 2008, Ljubljana, August 2009
21. Ministry of the Interior, Annual Report on the Work of the Police (2008), Ljubljana, February 2009
22. European Court of Human Rights, Kurić and others v. Slovenia [GC], Application no. 26828/06, 26 June 2012

23. Council of Europe Commissioner for Human Rights, Examples of good practice in the field of protection and promotion of human rights, Example from Slovenia, "Successful integration of Roma children in education", 2011
24. European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT), Report to the Slovenian Government on the visit to Slovenia carried out by the CPT, from 31 January to 8 February 2006, 15 February 2008, CPT/Inf (2008) 7
25. Advisory Committee on the Framework Convention for the Protection of National Minorities, Third Opinion on Slovenia, 28 October 2011, ACFC/OP/III(2011)003
26. Advisory Committee on the Framework Convention for the Protection of National Minorities, Comments of the Government of Slovenia on the third opinion of the Advisory Committee on the implementation of the Framework Convention for the Protection of National Minorities by Slovenia, 28 October 2011, GVT/COM/II1(2011)006
27. Advisory Committee on the Framework Convention for the Protection of National Minorities, Third report submitted by Slovenia pursuant to Article 25, paragraph 1 of the Framework Convention for the Protection of National Minorities, 28 April 2010, ACFC/SR/III(2010)007
28. European Charter for Regional or Minority Languages, Application of the Charter in Slovenia, 3rd Monitoring Cycle, 26 May 2010, ECRML
29. United Nations Committee on the Elimination of Racial Discrimination (CERD), Consideration of reports submitted by States parties under article 9 of the Convention, Concluding observations of the Committee on the Elimination of Racial Discrimination, Slovenia, 27 August 2010, CERD/C/SVN/CO/6-7
30. CERD, Reports submitted by States parties under article 9 of the Convention, Seventh periodic reports of States parties due in 2005, Slovenia, 21 July 2008, CERD/C/SVN/7
31. United Nations (UN), Report of the Special Rapporteur on the human right to safe drinking water and sanitation, Catarina de Albuquerque, Mission to Slovenia, 4 July 2011, A/HRC/18/33/Add.2
32. UN Human Rights Council, Working Group on the Universal Periodic Review, National report submitted in accordance with paragraph 15 (A) of the Annex to Human Rights Council Resolution 5/1, Slovenia, 3 November 2009, A/HRC/WG.6/7/SVN/1
33. UN Human Rights Council, Report of the Working Group of the Universal Periodic Review, Slovenia, 15 March 2010, A/HRC/14/15
34. UN High Commissioner for Refugees (UNHCR), Submission by the Office of the United Nations High Commissioner for Refugees in the case of Kuric and Others v. Slovenia, 8 June 2011, No. 26828/06
35. UNHCR, Elderly refugees struggle to integrate in Slovenia, News Stories, 17 January 2008
36. UNHCR Regional Representation for Central Europe, Being a Refugee: How Refugees and Asylum Seekers Experience Life in Central Europe, 2009
37. European Commission, Special Eurobarometer 39, Discrimination in the EU in 2012, Report, November 2012
38. European Commission, Eurostat, Migrants in Europe, A statistical portrait of the first and second generation, 2011
39. European Commission, Eurydice, Organisation of the education system in Slovenia 2008/09
40. European Union Agency for Fundamental Rights (FRA), Annual Report 2010, Fundamental rights: challenges and achievements in 2010, 15 June 2011
41. FRA, Access to effective remedies: The asylum-seeker perspective, Thematic Report, September 2010
42. FRA, The duty to inform applicants about asylum procedures: The asylum-seeker perspective, Thematic Report, September 2010
43. FRA, Asylum Factsheet – Slovenia, 2010
44. FRA, Racism, ethnic discrimination and exclusion of migrants and minorities in sport: A comparative overview of the situation in the European Union, October 2010

45. FRA, EU-MIDIS, European Union Minorities and Discrimination Survey, Main Results Report, 2009
46. Organisation for Security and Co-operation in Europe (OSCE) Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR), Hate Crimes in the OSCE Region – Incidents and Responses, Annual Report for 2010, Warsaw, November 2011
47. ODIHR, Hate Crimes in the OSCE Region – Incidents and Responses, Annual Report for 2009, Warsaw, November 2010
48. International Organization for Migration (IOM), Overview of guardianship systems for unaccompanied minor asylum-seekers in Central Europe, Synthesis Report 2012
49. Albina Nežak Lük, Sonja Novak Lukanović, Faculty of Arts, University of Ljubljana, Inclusive Education Issues in Slovenia, Ljubljana, May 2009
50. Alenka Janko Spreizer, Eva Brajkovi, Tomaž Gregorc, Successful Pathways for the Second Generation of Migrants, report about Second Generation Migrants and the pedagogical approach in Slovenia, European Commission, Education and Culture DG, Lifelong learning programme, January 2010
51. Amnesty International, Parallel Lives – Roma denied rights to housing and water in Slovenia, 16 March 2011
52. Amnesty International, Slovenia, Submission to the UN Universal Periodic Review, Seventh session of the UPR Working Group of the Human Rights Council, February 2010
53. Amnesty International, Public statement, Slovenia: Amnesty International calls for an end to discrimination against Roma and or reparation for the “erased”, 9 June 2010
54. Amnesty International Report 2010, Human Rights in Republic of Slovenia
55. Andreja Poje, The impact of the Racial Equality Directive: a survey of trade unions and employers in the Member States of the European Union, Slovenia, 2010
56. The Coordinating Forum for Combating Antisemitism, Slovenia – Maribor synagogue vandalized, 19 January 2009
57. CoE to Discuss Slovenia's Efforts on Erased Issue in March, 18/02/2013 - STA / Slovenia
58. European Network against Racism (ENAR), Shadow Report 2011-2012, Racism and related discriminatory practices in Slovenia, Eyachew Tefera – Author, Institute for African studies, Slovenia, Tilen Rečko – Co-author, Slovenia, March 2013
59. ENAR, Shadow Report 2009-2010, Racism and Discrimination in Slovenia, Eyachew Tefera, ENAR Slovenia & Institute for African Studies, March 2011
60. ENAR, Racist Violence in Slovenia, Dr. Vera Klopčič, mag. Franci Zlatar and Eyachew Tefera, with the support of the Institute for African Studies March 2011
61. Equinet, Equality Law in Practice, Comparative analysis of discrimination cases in Europe, December 2012
62. European network of legal experts in the non-discrimination field, Report on measures to combat discrimination, Country Report 2009, Slovenia, Neža Kogovšek, State of affairs up to 31 December 2009
63. European network of legal experts in the non-discrimination field, Executive Summary, Country Report Slovenia 2009 on measures to combat discrimination
64. Human Rights First, Hate Crime Report Card – Slovenia, 17 May 2011
65. Melita Poler Kovačič, Anne-Marie Van Putten, Igor Vobič, Drafting journalism codes of ethics: Reasons and sources in Slovenia and the Netherlands, Družboslovne razprave, XXVIII, 2012
66. Mufti Hopes Muslim Centre to Promote Dialogue with All Groups, Slovenia Times, 10 September 2013
67. Neža Kogovšek et al., the Scars of the Erasure, A Contribution to the Critical Understanding of the Erasure of People from the Register of Permanent Residents of the Republic of Slovenia, Peace Institute, 2010
68. Roma Community Faces Tough Times, Slovenia Times, 10 April 2012
69. Slovenia RAXEN National Focal Point, Thematic Study, Housing Conditions of Roma and Travellers, Peace Institute, Institute for Contemporary Social and Political Studies, March 2009

70. Slovenian Sinti Want Their Rights to be Recognised, Slovenia Times, 27 February 2011
71. US Department of State, Bureau of Democracy, Human Rights and Labour, 2010, Human Rights Report -Slovenia, 2011
72. US Department of State, Bureau of Democracy, Human Rights and Labour, 2011 Human Rights Report –Slovenia, 2012
73. US Department of State, Bureau of Democracy, Human Rights and Labour, 2012 Human Rights Report -Slovenia, 2013
74. US Department of State, Bureau of Democracy, Human Rights and Labour, International Religious Freedom Report 2009 - Slovenia, 2009
75. US Department of State, Bureau of Democracy, Human Rights and Labour, International Religious Freedom Report 2010 -Slovenia, 2010
76. US Department of State, Bureau of Democracy, Human Rights and Labour, International Religious Freedom Report 2011 –Slovenia, 2011
77. Veronika Bajt, Muslims in Slovenia: Between Tolerance and Discrimination, Peace Institute, Institute for Contemporary Social and Political Studies, 2008

